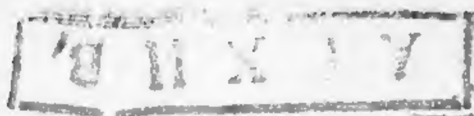
АЗӘРБАЈЧАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘҺСИЛ НАЗИРЛИЈИ
РЕСПУБЛИКА ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ КИТАБХАНАСЫ

АКАДЕМИК МЕҺДИ МЕҺДИЗАДӘ

БИБЛИОГРАФИЈА

БАКЫ — 1992

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘҺСИЛ НАЗИРЛИЈИ
РЕСПУБЛИКА ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ КИТАБХАНАСЫ

АКАДЕМИК
МЕҺДИ МЕҺДИЗАДӘ
БИБЛИОГРАФИЈА

БАКЫ—1992

+433

Тәртиб едәни: Һ. А. МУСАЈЕВ

Елми мәсләһәтчиси: З. Ч. ӘЛИЈЕВА, филолокија елмләри намизәди, республиканын Әмәкдар мүәллими.

Редакторлары: Т. Ә. ИСМИХАНОВА, Ф. З. АБДИНЗАДӘ

Корректор Исмајылова А.

Чапа имзаланмыш 5/I-1993-чү ил.
Кағыз форматы 60×84¹/₁₆—1,88 к. в.=3,75 ч. в.
Сифариш 218. Тираж 7000.

Азәрбајчан Тәһсил Назирлији «Өјрәтмән» нәшријјатынын мәтбәәсиндә чап едилмишдир.
Бакы, Шәһријар күчәси, 6.

БИР НЕЧӘ СӨЗ

Азәрбајчанда педагожи елмин көркәмли хадимләриндән бири академик Меһди Мәммәд оғлу Меһдизадә, һәгигәтән чәтин, зәнкин вә шәрәфли бир јол кечмиш, нәһәнк елми-педагожи ишләр көрмүшдүр. 1920-чи илдә кәнд гираәт комасынын мүдири кими әмәк фәалијјәтинә башламыш М. Меһдизадә гыса бир мүддәт әрзиндә әсл кәнд мүәллиминә, өз доғма халгы арасында савад, хејирхаһлыг тохуму сәпмиш мәктәб мүдиринә, 30 илдән артыг бир мүддәтдә Азәрбајчан Педагожи Институтунда (индики Н. Туси ад. Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Университети) ассисентликдән досент, кафедра мүдири, декан, профессор, проректор вә ректор кими—бүтүн мәрһәләләрдән дәрин исте'дадлы бир инсана мәхсус лајагәтли бир јол кечмишдир. 23 илдән артыг бир мүддәтдә Азәрбајчан Республикасынын Маариф Назирлијинә рәһбәрлик етмиш, М. Меһдизадә халг маарифинин бөјүк тәшкилатчысы мәһарәти илә јанашы кениш диапазонлу бир педагог-алимин түкәнмәз јарадычылыг ахтарышларыны да өзүндә бирләшдирирди.

Узун иллардән бәри педагожи ичтимаијјәт тәрәфиндән рәғбәтлә гаршыланан вә чоһларынын столүстү китабына чеврилмиш «Азәрбајчан совет мәктәбинин тарихинә даир хуласәләр» (1958), «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бә'зи мәсәләләри» (1961), Азәрбајчанда халг маарифи јени јүксәлишдә» (1967), «Азәрбајчанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы» (1980), «Үмумтәһсил мәктәбләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси јоллары» (1982) кими бир сыра монографијаларын мүәллифи академик М. Меһдизадә нәинки республикамызда вә кечмиш Иттифагда, ејни заманда ЈУНЕСКО-нун конфранс, мүшавирә вә ичласларындакы мә'рузә вә чыхышлары илә, алман, ин-

килис, франсыз, испан, әрәб вә с. дилләрдә чап олунмуш журнал мәгаләләри илә беjнәлхалг аләмдә дә бөjүк нүфуз газанмышды.

Охучулара тәгдим етдиjимиз бу библиографик вәсаитдә кениш вә зәнкин елми-педагожи jарадычылыг jолу кечмиш академик М. Меhдизадә кими бир алимин елми ирсини, онун hәjаты, елми-педагожи фәалиjjәти илә бағлы материаллары әhатә етмәк мәгсәди гаршыjа гоjулмушдур.

Библиографик көстәричидә көркәмли алимин 1940—1984-чү илләр әрзиндә чапдан чыхмыш бүтүн әсәрләри хроноложи гаjдада системләшдирилмиш вә еjни ил дахилиндә материаллар сәрлөвhәсинә көрә әлифба сырасы илә верилмишдир. Көстәричидә кениш диапазонлу педагог-алимин әсәрләри нәшр типләри (китаблар, дөврү мәтбуатда вә мәчмуәләрдә чап олунмуш әсәрләри) илә jанашы, hәр бир бөлмә дахилиндә дилләр үзрә дә груплашдырылмышдыр.

Көстәричи Азәрбаjчан охучуларыны нәзәрдә тутдуғундан харичи дилләрдә чап олунмуш материалларын орижинал дилдә тәсвири илә jанашы сәрлөвhәләри Азәрбаjчан дилиндә дә верилмишдир.

Педагог-алимин елми-педагожи кадрларын jетишдирилмәси саhәсиндәки фәалиjjәтини әкс етдирмәк мәгсәди илә библиографик көстәричиjә онун рәhбәрлик етдиjи диссертасиjа ишләринин дә сиjаhысы верилмишдир. Алимин hәjаты вә jарадычылығы hаггында әдәбиjjат мүәллифләрин әлифба сырасы илә көстәрилмишдир.

Академик М. Меhдизадәнин hәjаты вә елми-педагожи фәалиjjәтинин әсас тарихләри, hабелә онун hәjаты вә чохчәhәтли jарадычылыг фәалиjjәти hаггында көркәмли тәдгигатчы, педагожи елмләр намизәди Әждәр Ағаjевин «Көркәмли алим вә маариф хадими» адлы гыса очерки дә библиографик көстәричидә өз әксини тапмышдыр.

Библиографик көстәричидән истифадәни асанлашдырмаг мәгсәди илә академик М. Меhдизадәнин әсәрләринин вә онун hаггында jазмыш мүәллифләрин әлифба көстәричиси дә верилмишдир. Е'тираф етмәлиjик ки, М. Меhдизадә hаггында материаллар көстәричидә там әhатә едилмәмишдир. Академик М. Меhдизадәнин 1961—1964-чү илләрдә беjнәлхалг ЈУНЕСКО тәшкилатындакы фәалиjjәти дә там әhатә едилмәмишдир. Бу исә билаваситә hәмин материалларын орижиналларынын республиканын китабхана вә дикәр мә'луматинформасиjа фондларында там шәкилдә топланмамасы илә бағлыдыр.

Тәдгигатчылар, педагожи ичтимаиjjәт вә педагожи институтларын (Университетләрин) тәләбәләри үчүн нәзәрдә тутулан бу көстәричи jә'гин ки, нөгсанлардан да хали деjилдир. Одур ки, көстәричи илә бағлы тәнгиди мулаhизә вә тәклифләрини билдирәчәк охучулара габагчадан өз тәшәккүрүмүзү билдирир вә белә тәклиф вә мулаhизәләри Азәрбаjчан Халг Тәhсили Назирлиjинин Республика Елми-Педагожи Китабханасына (Бакы—110, Әлишир Нәваи күчәси, 874-чү мәhәллә) көндәрмәjинизи хаhиш едирик.

hИДАЈӘТ МУСАЈЕВ

МЕҺДИ МЕҺДИЗАДӘНИН ҺӘЈАТЫ ВӘ ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ ФӘАЛИЈЈӘТИНИН ӘСАС ТАРИХЛӘРИ

Меһди Мәммәд оғлу Меһдизадә 1903-чү ил јанвар ајынын 18-дә Чәбрајыл рајонунун Дашкәсән кәндиндә анадан олмушдур.

1919-чу ил	— Дашкәсән кәнд ибтидаи мәктәбини битирмишдир.
нојабр 1920-чи ил	— Дашкәсән кәнд гираәт комасынын мүдири кими әмәк фәалијјәтинә башламышдыр.
1921-чи ил	— Алты ајлыг педагожи курса дахил олмуш вә битирмишдир.
сентјабр 1921-чи илдән	— I дәрәчәли Дашкәсән кәнд мәктәбиндә мүәллим ишләмишдир.
1923-чү ил	— Азәрбајчан Педагожи Институту јанында һазырлыг курсуна дахил олмушдур.
1924-чү ил	— Азәрбајчан Педагожи Институтунун физика-ријазијјат факүлтәсинә дахил олмушдур.
1926-чы ил	— Азәрбајчан Педагожи Институтуну битирмиш вә Гарјакин (индики Фүзули) шәһәриндәки II дәрәчәли мәктәбә физика вә ријазијјат мүәллими көндәрилмишдир.
1927-чи ил	— Чәбрајыл гәза Халг Маариф Шө'бәси јанында методика бүросунун рәһбәри тә'јин едилмишдир.
март 1930-чу ил	— Азәрбајчан Халг Маариф Комиссарлығынын Ичтимаи Тәрбијә Баш Идарәсинин елми катиби вә халг комиссарынын биринчи мүавини Ајна Султанованын көмәкчиси вәзифәсинә тә'јин едилмишдир.
сентјабр 1930-чу ил	— Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Институтунун аспирантурасына гәбул олмушдур.
ијун 1933-чү ил	— Аспирантураны битирмишдир
август 1934-чү илдән	— АПИ-дә педагожи факүлтәнин деканы вәзифәсиндә чалышмышдыр.
1934—1937-чи илләр	— АПИ-дә елми ишләр үзрә директор мүавини вәзифәсиндә ишләмишдир.
феврал 1938—ијун 1939-чу илләр	— Истинтага чәлб едилмиш вә бәраәт алмышдыр.
ијун 1940-чы ил	— ҮИК(б)П сыраларына дахил олмушдур.
1941-чи ил	— «Азәрбајчан мәктәбләриндә савад тә'лиминин тарихи» мөвзусунда намизәдлик диссертасијасы мүдафиә едәрәк педагожи елмләр намизәди алимлик дәрәчәси алмышдыр.
мај 1941—сентјабр 1942-чи илләр	— АПИ-дә директор мүавини вәзифәсиндә чалышмышдыр.
сентјабр 1942—1946-чы илләр	— Совет Ордусу сыраларында хидмәт етмишдир.
1946—1950-чи илләр	— АПИ-дә кафедра мүдири, декан, елми ишләр үзрә директор мүавини вәзифәләриндә чалышмышдыр.
1950-чи ил	— 315-чи сечки даирәсиндән Бакы шәһәр Советинә депутат сечилмишдир.
	— Азәрбајчан КП XX гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
1950—1951-чи илләр	— АПИ-нин директору олмушдур.
нојабр 1951-чи ил	— Бакы шәһәр Совети Ичраијјә Комитәси сәдринин мүавини вәзифәсинә сечилмишдир.

1951-чи ил	— Дәстәфур сечки даирәсиндән Азәрбајҹан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
март 1952-чи ил	— Азәрбајҹан ССР Маариф Назири вәзифәсинә тә'јин едилмишдир.
1954—1959-чу илләр	— АПИ-дә елми-педагожи ишләрдә чалышмышдыр.
1956-чы ил	— «Азәрбајҹан Совет мәктәбинин тарихинә даир хүласәләр» мөвзусунда диссертасија мүдафиә едәрәк, педагожи елмләр доктору алимлик дәрәҹәси алмышдыр.
1957-чи ил	— АПИ-нин профессору вәзифәсинә сечилмишдир.
29 апрел 1959-чу ил	— «ССРИ маариф ә'лачысы» дөш нишаны илә тәлтиф едилмишдир.
сентјабр 1959-чу ил	— Азәрбајҹан ССР Тли вә орта ихтисас тәһсили комитәси сәдринин биринчи муавини тә'јин едилмишдир.
1960-чы ил	— Азәрбајҹан КП XXIV гурултајында Азәрбајҹан КП Мәркәзи Комитәси үзвлүјүнә намизәд сечилмишдир.
март 1960-чы ил	— Азәрбајҹан ССР Маариф Назири тә'јин едилмишдир.
17 нојабр 1960-чы ил	— Ленин ордени илә тәлтиф едилмишдир.
1961-чи ил	— Азәрбајҹан КП XXV гурултајында Азәрбајҹан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
	— 218 №-ли сечки даирәсиндән Бакы шәһәр Советинә депутат сечилмишдир.
1961—1964-чү илләр	— ЈУНЕСКО-нун тәһсил үзрә комитәләриндән биринин үзвү олмушдур.

апрел 1961-чи ил	— Загафгазијада јашлы әһали арасында савадсызлығын ләғви тәҹрүбәсиндән» адлы мәгаләси ЈУНЕСКО-нун Шәрг өлкәләри үзрә мәтбуат органында Әрәб дилиндә чап олунмушдур. (Мә'лумат редаксијанын мүәллифә көндәрдији 20 мај 1961-чи ил тарихли мәктубундан көтүрүлмүшдүр. Мәгаләнин орижиналыны әлдә етмәк мүмкүн олмадығындан көстәричијә дахил едилмәмишдир—Һ. М.).
15—29 мај 1961-чи ил	— ЈУНЕСКО-нун БМТ Игтисади комиссијасы илә биркә мүшавирәсиндә Совет мүшаһидәчиси кими профессор М. Меһдизадә вә Белодед (Украјна) чыхыш етмишдир.
19 ијун—27 ијун 1961-чи ил	— ЈУНЕСКО јанында Јашлыларын Тәһсили үзрә Бејнәлхалг Комиссијанын сессијасында иштирак етмишдир.
	— «Африка өлкәләриндә јашлы әһалинин тәһсилинин әсас мәсәләләри» адлы чыхышы Әддис-Әбәбә шәһәриндә ЈУНЕСКО-нун сәнәдләриндә инкилис, франсыз вә испан дилләриндә чап олунмушдур. (Мә'лумат ЈУНЕСКО-нун гонорарын алынмасы илә әлагәдар мүәллифә көндәрдији мәктубдан көтүрүлмүшдүр. Мәгаләни әлдә етмәк мүмкүн олмадығындан көстәричијә салынмамышдыр—Һ. М.).
1962-чи ил	— «Азәрбајҹан Совет мәктәбинин тарихинә даир хүласәләр» адлы монографијасы

	Москвада рус дилиндә нәшр олунмушдур.
26—30 март 1962-чи ил	— Африка өлкәләри маариф назирләринин Парис шәһәриндә кечирилән конфрансында чыхыш етмишдир.
1963-чү ил	— Халдан сечки даирәсиндән Азәрбајчан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
1964-чү ил	— Азәрбајчан КП XXVI гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
1966-чы ил	— «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә тәлтиф едилмишдир.
	— Азәрбајчан КП XXVII гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
1967-чи ил	— Сурра сечки даирәсиндән Азәрбајчан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
	— «Азәрбајчанда мәктәб тәһсили јени јүксәлишдә» адлы монографијасы рус дилиндә нәшр олунмушдур.
9 август 1967-чи ил	— ССРИ Педагожи Елмләр Академијасынын һәгиги үзвү сечилмишдир.
1968-чи ил	— II Үмумиттифаг Мүәллимләр гурултајынын нүмајәндәси олмуш вә орда чыхыш етмишдир.
1971-чи ил	— Азәрбајчан КП XXVIII гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
	— II дәфә «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә тәлтиф едилмишдир.

3 јанвар 1973-чү ил	— Бөјүмәкдә олан нәслин тә'лим вә тәрбијәси саһәсиндәки хидмәтләринә көрә «Крупскаја медалы» илә тәлтиф едилмишдир.
1975-чи ил	— Сурра сечки даирәсиндән Азәрбајчан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
1976-чы ил	— III дәфә «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә тәлтиф едилмишдир.
4—15 октјабр	— ССРИ маариф ишчиләри нүмајәндә һеј'әтинин тәркибиндә Нидерландда (академик М. Меһдизадә, академик М. Лебедев вә В. Ионова) олмушдур.
ијун 1978-чи ил	— Азәрбајчан Мүәллимләринин VI гурултајында иштирак етмишдир.
29 ијун 1978-чи ил	— III Үмумиттифаг мүәллимләр гурултајына нүмајәндә сечилмишдир.
1952—1984-чү илләр	— Гыса фасиләләрлә «Азәрбајчан мәктәби» журналы редаксија һеј'әтинин үзвү олмушдур.
1976—1984-чү илләр	— Азәрбајчан Совет Енсиклопедијасы Баш редаксија һеј'әтинин үзвү олмушдур.
1979-чу ил	— Тәгаүдә чыхмасы илә әлагәдар олараг Азәрбајчан ССР Маариф Назири вәзифәсиндән азад едилмишдир.
1979—1984-чү илләр	— Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Педагожи Елмләр Институтунун елми мәсләһәтчиси олмушдур.

1980-чи ил	— Азәрбајчанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы» адлы (Т. Аллаһвердијев вә Г. Әлијевлә бирликдә) монографијасы Азәрбајчан вә рус дилләриндә нәшр едилмишдир.
31 август 1981-чи ил	— «Әмәк ветераны» медалы илә тәлтиф едилмишдир.
1982-чи ил	— «Азәрбајчан Республикасынын Әмәкдар елм хадими» фәхри адына лајиг көрүлмүшдүр.
	— «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси јоллары» адлы монографијасы Азәрбајчан дилиндә күтләви тиражла нәшр олунмушдур.
1 мај 1984-чү ил	— Вәфат етмиш вә Бакы шәһәриндәки Фәхри Хијабанда дәфн олунмушдур.
1984-чү ил	— «Халг маарифинин инкишафында Совет Азәрбајчанынын тәчрүбәси» (Р. Аваков, К. Әлијев, А. Атакишијев вә Е. Исмајылов илә бирликдә) китабы ЈУНЕСКО тәрәфиндән (вәфатындан сонра) инкилис вә франсыз дилләриндә күтләви тиражла нәшр едилмишдир.

КӨРКӘМЛИ АЛИМ ВӘ МААРИФ ХАДИМИ

Педагокика елминин көркәмли нүмајәндәси, танынмыш ичтимаи хадим, Русија Педагожи Елмләр Академијасынын һәгиги үзвү, Азәрбајчан Республикасынын әмәкдар елм хадими, педагожи елмләр доктору, профессор Меһди Мәммәд оғлу Меһдизадә 1903-чү илин јанвар ајынын 18-дә дүнјаја көз ачмышдыр. 90 ил бундан габаг онун доғулдуғу Чәбрајыл гәзасынын Дашкәсән кәнди о гәдәр дә бөјүк вә абад дејилди. Кәнддә тәк-тәк молла мәктәбини гуртаранлардан башга бир нәфәр дә дүнјәви тәһсил көрмүш савадлы јох иди. Амма Мәммәд киши оғлуну савадлы көрмәк истәјирди. О, арзулајырды ки, оғлу Меһди бөјүсүн, мәктәб гуртарсын, доғма Дашкәсәнә маариф ишығы кәтирсин, мәктәб ачыб кәндин ушагларына савад өјрәтсин. Мәммәд киши узун мүддәт арзусуна чата билмәди. Чүнки кәнддә ибтидаи мәктәб јох иди. Ушағы Чәбрајыла көндәрмәк үчүн исә пул тапа билмирди. 1914-чү илдә Азәрбајчанын бир чох кәндиндә тә'лим рус дилиндә олан ибтидаи мәктәбләр ачылды. Онлардан бири дә Дашкәсән чиварына дүшмүшдү. Меһди ибтидаи мәктәбә дахил оланда артыг онун он бир јашы варды. Үч ил сонра чар рус империјасынын сүгуту илә әлагәдар олараг Азәрбајчан кәндләриндәки азәри түркләринин охудуглары рус дилли мәктәбләр бурахылды. Јени јаранан мүстәгил Азәрбајчан Демократик Чүмһуријјәти тәдрис ана дилиндә олан мәктәбләри бәрпа етди. Меһдијә хошбәхтлик нәсиб олду. О, мадди чәтинлик чәксә дә 1919-чу илдә 16 јашында мүстәгил Азәрбајчан Дөвләтинин милли ибтидаи мәктәбинин илк мә'зунларындан иди. Лакин чох чәкмәди ки, милләт балаларынын мүстәгил Азәрбајчан Чүмһуријјәтинә хидмәт етмәк арзулары көзләриндә галды. 1920-чи илин апрелиндә Совет Русијасы империјасынын ганичән гырмызы орду дәстәләри Азәрбајчаны ишғал етди, мүстәгил Азәрбајчан дөвләтини девирди. Азәрбајчанда Совет һөкумәти јаранды. Јерли халгы наразы салмамаг үчүн мәктәбләрин ана дилиндә олмасы давам етдирилди, савадсызлығын арадан галдырылмасы үчүн бир сыра тәдбирләр һәјата кечирилмәјә башланды. Бу заман кәнч Меһди һәвәслә мәдәни гуручулуг ишләринә киришир. 1920-чи илин нојабрындан доғма Дашкәсән кәндиндә гираәт комасынын мүдири кими мүхтәлиф мәдәни тәдбирләр һәјата кечирмәјә башлајыр. Лакин Меһди мүәл-

лим олмаг, миллət балаларына дəрс демəк, билик өjрəтмəк арзусундан əл чəкə билмир. Алты аjлыг педагожи курсларын ачылмасы онун арзусуну јеринə јетирмəjə имкан јарадыр. Кəнч Меhди бөјүк həвəслə Чəбраjылдакы педагожи курса дахил олуб, орада охујур. Педагожи курсу битирдикдəн сонра мүəллим кими Дашкəсəндə доғма кəнд мəктəбиндə ишлəмəjə башлаjыр. Азəрбаjчанда совет тəдрис илинин икинчи или Меhди мүəллимин педагожи фəалиjjəтинин башланғыч или олур. О, 1921-чи илин октjабр аjыны—ушаглығындан гəлбиндə бəслəдиjи мүəллим олмаг арзусуна чатдығы həмин аjы həм дə сонракы бүтүн уғурлу педагожи фəалиjjəтинин тəмəли hесаб едəрəк həмишə севинч hисси илə хатырларды. О замандан башлаjараг кəнч Меhди өмрүнү сонсуз мəhəббəтлə, бөјүк марагла мүəллимлик ишинə həср едир. Мүдири олдуғу биринчи дəрəчəли мəктəбдə тə'лим-тəрбиjə ишини јүксəк сəвиjjəjə галдырыр. Кəндли балаларыны севə-севə, əзизлəjə-əзизлəjə мəктəбə чəлб едир, онлар үчүн дəфтəр-китаб, кағыз-гəлəм тапыб кəтирир, чидди-чəhдлə онлара савад өjрəдир, көврəк, кичик үрəклəрə əсил мүəллим үрəjинин нəhаjəтсиз мəhəббəтиндəн паj верир. Меhди мүəллим həм өjрəдир, həм дə өjрəнир. Өзүнүтəhсиллə чох чидди мəшғул олур. Əлинə дүшəн китаблары ачкөзлүклə охујур, пешə савадыны артырыр, Аз кечмəмиш өз ишиндə бөјүк мүвəффəгиjjəт газаныр. 1923-чү илин февралында Азəрбаjчан Халг Маариф Комиссарлығынын инспектору, көркəмли мариф хадими Ч. Чуварлы Меhди Меhдизадəнин мүдир олдуғу биринчи дəрəчəли мəктəбдə јохлама апарыр вə бу мүвəффəгиjjəтлəрин шаhиди олур. Јүксəк тəдрис нəтичəсинə көрə гəзанын 6 мүəллимини, о чүмлəдəн кəнч мүəллим М. Меhдизадəни мүкафатландырырлар.

Артыг мүəjjəн педагожи тəчрүбəjə вə нəзəри hазырлыға јиjəлəнмиш Меhди мүəллимдə јени арзу оjаныр: там педагожи тəhсил алмаг.

1923-чү илин маjында Чəбраjыл гəзасындан Бакыjа үч аjлыг али педагожи курса једди мүəллим көндəрилир. Онлардан бири Меhди Меhдизадə иди. Лакин бу курс да онун өjрəнмəк тəлəбатыны өдəмир. Бураны битирəн кими Гəза Халг Маариф Шө'бəсинин ичазəси илə Азəрбаjчан Дөвлəт Педагожи Институтунун hазырлыг курсуна дахил олур. hазырлыг курсунун сонунда имтаhан верəрəк физика-риjазиjјат факүлтəсинин I курсуна гəбул едилир. Али тəhсил Меhди Меhдизадəнин истəр физика вə риjазиjјат елмлəри үзрə, истəрсə дə идеjа-мə'нəви сəвиjjəчə инкишафына күчлү тə'сир көстəрир. О, институтун ичтимаи həjатында фəал иштирак едир, тəлəбə нүмаjəндəси кими формалашыр.

1926-чы илдəн сонра Меhди Меhдизадəнин мүəллимлик фəалиjjəтинин икинчи мəрhəлəси башланыр. О, али тəhсилли физика вə риjазиjјат мүəллими кими Чəбраjыл гəзасынын Гарјакин (индики Фүзули) шəhəриндəки икинчи дəрəчəли мəктəбдə (орта тəhсил верəн мəктəб—ред.) педагожи ишини давам етдирир.

М. Меhдизадə јалныз тəдрис-методик ишлəрлə деjил, үмумпедагожи проблемлəрлə марагланыр. Буна көрə дə Гəза методбүросунун сəдрлиjини дə рəсми олараг она тапшырырлар. О, мүəллим ишлəмəклə бəрабəр, Гəза методик мəркəзинə бөјүк həвəслə вə мəhарəтлə рəhбəрлик едир. Мүəллимлəр арасында, гəза мүəллимлəринин конфрансларында, аjры-аjры мəктəблəрдə үмумпедагожи вə методик истигамəтлəрдə иш апарыр, сөhбəтлəр кечирир. О, ибтидаи мəктəблəрин јени програмлары, тə'лим методлары, мəктəбин həjатла əлагəси вə о дөврүн дикəр актуал проблемлəри hаггында көстəришлəри илə гəза мүəллимлəринин ишинə методик јардым көстəрир. Гəзада олдуғу кими Республика Халг Маариф Комиссарлығында да М. Меhдизадəнин педагожи вə ичтимаи фəалиjjəти јүксəк гиjмəтлəндирилир. 1930-чу илин мартында ону Азəрбаjчан Халг Маариф Комиссарлығынын Ичтимаи Тəрбиjə Баш Идарəсинин елми катиби вə Халг Комиссарынын биринчи муавини Аjна Султанованын көмəкчиси тə'јин едирлəр. Лакин М. Меhдизадə бу вəзифəдə чох галмыр. Елми-педагожи ишə бөјүк мараг ону мə'зуну олдуғу Азəрбаjчан Дөвлəт Педагожи Институтунун аспирантурасына кəтирир. 1931-чи илин сентjабрындан онун елми-педагожи фəалиjjəти башлаjыр. О, В. И. Ленин адына (индики Н. Туси адына—ред.) АПИ-дə педагокикадан мүhазирəлəр охујур.

Елми-педагожи фəалиjjəтини, ичтимаи ишлəрдəки фəаллығыны кетдикчə кенишлəндирир. Педагокика тарихинə, муасир тə'лим-тəрбиjə мəсəлəлəринə аид мəгалəлəрлə дөврү мəтбуатда чыхыш едир. 1941-чи илдə ибтидаи тəhсилин мəзмунуна həср едилмиш намизəдлик диссертасиjасыны мүвəффəгиjjəтлə мүдафиə едир. 1942-чи илин сентjабрындан 1946-чы илин иjунуна гəдəр исə Совет ордусу сыраларында хидмəтдə

олур, фашист ишғалчыларына гаршы мүбаризәдә ганлы дөјүшләрдә иштирак едир.

М. Меһдизадә ордудан тәрхис едилдикдән сонра В. И. Ленин адына АПИ-дә елми-педагожи фәалијјәтини давам етдирир. Онун өмрүнүн 30 или мәһз бу али тәһсил очағы илә бағлы олмушдур. О, бурада мүхтәлиф вәзифәләр дашымыш, докторлуг диссертасијасы мүдафиә етмиш (1956-чы ил), педагокика професcору елми адыны алмыш, кафедра мүдири, декан, елми ишләр үзрә директор мүавини, директор (ректор—ред.) вәзифәләриндә чалышмышдыр. 1952-чи илдән исә Азәрбајчан Республикасынын Маариф Назири вәзифәсинә тә'јин олунмуш вә 23 илдән артыг мүддәтдә республиканын халг маарифинә рәһбәрлик етмишдир. Көксүндә һәмишә әсл мүәллим үрәји кәздирән М. Меһдизадәнин назир ишләдији дөврү онун педагожи фәалијјәтинин јени мәрһәләси адландырсаг, јә'гин ки, сәһв етмәрик. М. Меһдизадә назир олдуғу мүддәтдә халг маарифимизин инкишафына бөјүк тәшкилатчылыг әмәји сәрф етмишдир. О, тәһсилин јүксәк пешәкарлыг сәвијјәсиндә, елми әсасларла тәшкили вә идарә едилмәси саһәсиндә әсл нүмунә көстәрмишдир. Онун проблемләрин һәллиндә ишә бәләдликлә јанашмасы, сәбрли, тәмкинли олмасы, шәхси кејфијјәтләри илә мүдриклик, сафлыг, тәмизлик, ишкүзарлыг нүмунәси көстәрмәси халг тәһсили саһәсинчалышан дикәр ишчиләрин дә бу кејфијјәтләрә јијәләнмәсинә тә'сир көстәрирди.

Зәһмәтсеварлик вә хүсуси габилијјәт саһиби олмаг Меһди мүәллим үчүн гоша ганад олуб, ону зирвәдән-зирвәјә учуруб. О, ади кәнд мүәллими оланда да, методист кими танынанда да, Педагожи Институтун ректору сәвијјәсинә галханда да, назир ишләјәндә дә педагожи елмләр доктору, профессор елми дәрәчәси вә ады аланда да, Педагожи Елмләр Академијасынын һәгиги үзвү оланда да (1967), садәлији, тәвазөкарлығы, меһрибанлығы, өзүнә гаршы тәләбкарлығы илә сечилмиш, мүәллимләрин вә халг тәһсили ишчиләринин, алим һәмкарларынын һөрмәт вә еһтирамына лајиг көрүлмүшдүр. О, хидмәти ишини ичтимаи вә елми-педагожи фәалијјәти илә мәһарәтлә әлагәләндирмиш, фәалијјәтинин баш мәгсәдини педагожи елминә вә халг тәһсилинин инкишафына хидмәтдә көрмүшдүр. О, тәһсил үзрә бејнәлхалг әлагәләрин инкишафы саһәсиндә дә бөјүк ишләр апармышдыр. 1961—1964-чү илләрдә ЈУНЕСКО-нун тәһсил үзрә комитәләриндән биринин үзвү олмуш, инкишаф етмәкдә олан дүнја өлкәләриндә халг маарифи гуручулуғу тәчрүбәсинин јајылмасында фәал иштирак етмишдир. Полшада, Һолландијада, Франсада, Африка өлкәләриндә вә дикәр јерләрдә педагожи елминин наилијјәтләринин бәһрәләриндән данышмышдыр.

Көркәмли маариф хадими вә ичтимаи хадим кими танынан М. М. Меһдизадә Азәрбајчан педагожи елминин инкишафында хүсуси мәрһәлә тәшкил едир. О, 50 иллик елми јарадычылыг фәалијјәтиндә тәһсилин тарихи, нәзәри вә әмәли проблемләрини диггәтлә араšдырмыш, Азәрбајчан педагожи елминин инкишафына күчлү тә'сир көстәрмишдир. Онун республикамызда мәктәб гуручулуғу, халг маарифинин тәшкили, тәһсилин мәзмунунун, тә'лим методларынын тәкмилләшдирилмәси, тәрбијәви ишләрин сәмәрәлилијинин артырылмасы, халг маарифинин идарә едилмәсинин јүксәлдилмәси саһәсиндәки тәдгигатлары педагожи ичтимаијјәт арасында кениш јајылмыш, әмәли тәтбиги нәтичәләри илә фајда вермишдир. Академик М. Меһдизадәнин елми чыхышлары Педагожи Елмләр Академијасынын мүшавирә вә јығынчагларында, елми шураларда, республика елми-практик конфрансларында, халг маарифи ишчиләринин мүшавирәләриндә дәрин мәзмунлу, елмилији, истигамәтверичилији илә диггәти һәмишә чәлб етмиш, «Азәрбајчан мәктәби», «Советскаја педагогика», «Народноје образованије» вә дикәр журналларда, топлуларда дәрч едилмиш мәгаләләри фајдалылығы илә сечилмишдир.

Академик М. Меһдизадәнин «Азәрбајчанда совет мәктәбинин тарихинә даир хүласәләр» (Азәрбајчан вә рус дилләриндә, Бакы, 1959; Москва, 1962), «Азәрбајчан халг маарифи јени јүксәлишдә» (Бакы, 1967), «Азәрбајчанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы» (Азәрбајчан вә рус дилләриндә, Бакы, 1980), «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси јоллары» (Бакы, 1982) кими ири һәчмли монографијалары вә јүздән артыг китабча, журнал мәгаләси Азәрбајчан педагокикасы елминдә самбаллы јер тутан әсәрләрдир.

Алимин «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси јоллары» монографијасы мәктәблиләрин фәал һәјат вә идрак мөвгејинин мәсәләләрини, онларда ичтимаи вә әмәк фәаллығынын формалашдырылмасы јолларыны, тә'лим ме-

тодларынын тәкмилләшдирилмәси вә шакирдләрин мүстәгил ишинин сәмәрәли тәшкили тәчрүбәсини кениш шәкилдә экс етдирир.

Академик М. М. Меһдизадә елми мараг даирәси кениш олан алимләрдән иди. Онун елми әсәрләринин бир гисми Азәрбајчанда 1920-чи илә гәдәрки мәктәб гуручулуғу мәсәләләринә, тәһсилин тәшкилинә, ајры-ајры педагогларын педагожи фәалијјәтинин өјрәнилмәсинә һәср едилмишдир. XIX әсрдә вә XX әсрин әввәлләриндә дә Азәрбајчанда педагожи фикир, мәтбуат вә тә'лим рус дилиндә олан мәктәбләрин тарихи, тәһсилин мәзмуну вә дикәр мәсәләләрлә әлагәдар елми-тәдгигат нәтичәләриндән јалныз Азәрбајчанда дејил, Русијада нәшр едилән педагожи фикир вә мәктәб тарихинә аид елми нәшрләрдә, очеркләрдә кениш истифадә едилмишдир. О, илк дәфә олараг Азәрбајчанда вә еләчә дә Чәнуби Гафгазда фәалијјәт көстәрән тә'лим рус дилиндә олан мәктәбләри рус мәктәбләри адландырмыш, онун ачылмасыны чар Русијасынын сијаси мәгсәдләри, истилачылыг нијјәти илә әлагәләндирмишдир. Ејни заманда, рус мәктәбләринин ојнадығы мүтәрәгги ролуну да көстәрмишдир.

М. Меһдизадә көркәмли педагог Рәшид бәј Әфәндијевин һәјаты вә педагожи фәалијјәтинин тәдгиги саһәсиндә дә әвәзсиз хидмәт көстәрмишдир.

Алимин ән бөјүк хидмәтләриндән бири Азәрбајчанда мәктәб тарихинин 1920-чи илдән сонракы дөврүнүн өјрәнилмәси илә бағлыдыр. Хүсусилә әсримизин 20—30-чу илләриндәки тәһсил гуручулуғу ахтарышлары, биринчи вә икинчи дәрәчәли мәктәбләрдән ваһид әмәк политехник мәктәбләрә доғру инкишаф, мүхтәлиф тә'лим методларынын тәтбиги, комплекс програмлар вә дикәр мүһүм педагожи мәсәләләрин һәлли онун тәдгигатларынын апарычы голларыны тәшкил едир.

Академик М. Меһдизадәнин әсәрләринин хејли гисми билаваситә тә'лимин тәшкили, дәрсин гурулмасы вә апарылмасы, ајры-ајры фәнләрин өјрәнилмәси механизминин ачылмасына, тә'лим-тәрбијә просесинин педагожи усталыгла, јарадычылыгла гурулмасындан ирәли кәлән дикәр мәсәләләрин шәрһинә аиддир. О, өз әсәрләри илә дөврүнүн педагожи салнамәсини јаратмыш, тәһсил гуручулуғу тарихини јазмышдыр. Онун Азәрбајчанда мәктәб иши тәчрүбәсиндән бәһс едән монографијасы башга мүәллифләрлә бирликдә 1984-чү

илдә ЈУНЕСКО хәтти илә инкилис, франсыз, рус вә дикәр дилләрдә нәшр едилмишдир.

М. Меһдизадәнин тәдгигатларынын бир гисми габагчыл мүәллимләрин иш тәчрүбәсинин өјрәнилмәси, үмумиләшдирилмәси вә јајылмасы илә сых бағлыдыр. О, тә'лимин техники васитәләриндән истифадәјә, тә'лимин һәјатла, тәсәррүфат гуручулуғу илә әлагәләндирилмәсинә, шакирдләрин пешәјөнүмү ишинә, мәктәбдә тәдрис едилән дилләрин мүкәммәл өјрәдилмәси мәсәләләринә хүсуси диггәт јетирирди. Тәсадүфи дејилдир ки, онун апардығы һәр бир коллекија ичласы педагожи иш саһәсиндә нәјисә үмумиләшдирир, нәјисә өјрәдир, нәјисә прогнозлашдырырды. М. Меһдизадә өз әтрафында чохсајлы јарадычы мүәллимләри, педагог алимләри, методистләри бирләшдирмишди. Һәр ај чағырдығы кениш елми јығынчагларда әввәлчә өз һәмкарларыны динләр, сонра исә өзүнүн јени педагожи идејалары илә онлары таныш едәрди. Заһид Шејүбов, Мустафа Саламов, Мәһәр Гулијев, Һумај Һәсәнзадә, Мустафа Мустафајев, Сона Тағыјева, Зара Сафарова, Римма Һәнифәјева, Раиса Таһирова, Зәрбәли Сәмәдов кими адлы-санлы мүәллимләр, мәктәб рәһбәрләри, Әзиз Әфәндизадә, Јәһја Кәримов, Јусиф Талыбов, Бәшир Әһмәдов, Заһид Гаралов, Видади Хәлилов, Зәһра Әлијева, Әјјуб Имамәлијев кими мәшһур методист вә педагоглар онун педагожи мәктәбиндән гидаланараг јени-јени уғурлар газаныр, јарадычылыг ахтарышлары апарырлар.

Бу сәтирләрин мүәллифи дә Меһди Меһдизадә «дәрсләриндә иштиракчы олдуғу үчүн өмрү боју она миннәтдар олачагдыр.

М. Меһдизадә тәдгигатларынын дикәр бир гисмини онун халг маарифинин идарә едилмәсинә һәср едилмиш әсәрләри тәшкил едир. О, бу саһәдә јалныз Азәрбајчанда дејил, Русијада, Украјнада, Белорусијада, Орта Асијада, Балтикјаны вә дикәр республикаларда һамынын һесаблашдығы тәдгигатчылардан сајылырды. Русијада тәһсилин инкишафында хүсуси хидмәти олан М. Прокофјев мә'рузә вә чыхышларында, мәгаләләриндә М. М. Меһдизадәнин адыны көркәмли педагогларын илк сырасында чәкәрди. Дүнја шөһрәтли педагоглардан М. Скаткин, И. Лернер, М. Махмутов, А. Измајлов, М. Ф. Шабајева вә башгалары онунла достлуг әлагәләри сахлајыр, Азәрбајчанда тә'лим-тәдрис иши илә онун әсәрләри васитәси илә таныш олурдулар.

М. Меһдизадә тәһсилин мәзмунунун дөврүн сосиал, игтисади, елми, техники тәләбатына чаваб вермәсинә хүсуси диггәт јетирәрди. О, тәдрис планларынын, фәнн програмларынын, дәрсликләрин јүксәк кејфијјәтлә, елми-педагожи әсасларла јарадылмасына, тәһсил очагларынын бу дөвләт сәнәдләри илә вахтында тәчһиз олунмасына һәмишә сә'ј едәрди. Тәсадүфи дејилдир ки, онун јарадычылығында дәрслик јаратмаг фәалијјәти ајрыча јер тутур. Онун јахындан иштиракы вә мүәллифлији илә һазырланмыш ики һиссәдән ибарәт «Педагокика» дәрслији 1941, 1958—1959-чу илләрдә нәшр едилмиш, узун илләр азәри түркү тәләбәләринин истифадә етдији јеканә дәрс васаити олмушдур. О, јүксәк ихтисаслы елми-педагожи кадрларын јетишмәси үчүн дә әлиндән кәләни әсиркәмәмишдир. Онун рәһбәрлији илә бир нечә докторлуг вә намизәдлик диссертасијасы мүдафиә едилмишдир. Москва, Тбилиси, Бакы вә дикәр шәһәрләрдәки елм вә тәһсил очагларынын елми шураларында мүдафиә едилән намизәдлик вә докторлуг диссертасијаларына оппонент олмушдур.

М. Меһдизадә 1980-чи илдән тәгаүдә чыхараг сырф елми јарадычылыг ишинә гошулмушду. Аз мүддәтә мәктәблн шәхсијјәтинин һәртәрәфли инкишафындан бәһс едән монографијасыны чап үчүн Москванын «Педагокика» нәшријјатына тәгдим етмишди. 1982-чи илдә Бакыда «Маариф» нәшријјатында тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси јолларындан бәһс едән ири һәчмли монографијасы нәшр едилмишди. Азәрбајчан педагожи фикир антолокијасынын редаксија һеј'әтиндә китабын кириш мәгаләсини јазмаға башламышды. «Азәрбајчанда мәктәб тәһсили вә педагожи фикрин инкишафы» адлы әсәрини бөјүк һәвәслә јазырды. О, Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Педагожи Елмләр Институтунун елми мәсләһәтчиси кими елми-тәдгигат проблемләринин сечилмәси вә планлашдырылмасында јахындан иштирак едир, кәнч алимләрә мәсләһәтләр верир, халг маарифинин вә педагожи елмин актуал мәсәләләри илә әлагәдар тәдбирләрин тәшкилиндә вә кечирилмәсиндә фәаллыг көстәрир, о заманкы ССРИ ПЕА-нын мүхтәлиф комиссијаларына рәһбәрлик едирди. Лакин амансыз өлүм бөјүк алимин јарадычылыг ахтарышларыны давам етдирмәјә имкан вермәди. О, 1984-чү илин мај ајынын 1-дә дүнјасыны дәјишди, әбәдилик дүнјасына говушду. О, өз иштиракы илә һазырланан Азәрбајчан

педагожи фикри антолокијасына педагожи фикримизин көркәмли нүмајәндәси кими дахил олду.

Илк дәфә Республика Елми-Педагожи Китабханасы тәрәфиндән тәртиб едилмиш бу библиографик көстәричи көркәмли педагог-алимин 90 јашына вә Азәрбајчанын педагожи ичтимаијјәтинә бөјүк әрмағандыр.

Бу күн 90 јашлы мүдрик Меһди мүәллимлә мә'нән бир даһа көрүшүр, саф су кими тәмиз, бүллур кими парлаг шәхсијјәтин зәнкин мә'нәвијјаты гаршысында баш әјирик. Руһун шад олсун,—дејирик,—устад! Сәнин јаратдыгларындан јарадылан бу китаб ад күнүнә јетирмәләриндән бир әрмағандыр. Сән биздән узаглашдыгча биз сәнә јахынлашырыг. Сәнин чисмән јохлуғуну дујдугча варлығына еһтијачымызы даһа чох һисс едирик. Тәсәллимиз әсәрләриндир, јаратдыгларындыр. Бу күн сәнин руһунла биркә онларын башына топлашмышыг, сәнин 90 иллик јубилејини кечиририк.

90 јашын мүбарәк! Өмрүн мә'налы һәјатыны һәср етдијин милләтинин өмрүнә говушуб гәринәләрчә, әсрләрчә узун олсун, УСТАД!

ӘЖДӘР АҒАЈЕВ

ӘСӘРЛӘРИ

I. КИТАБЛАРЫ

а) Азәрбајҹан дилиндә

1. Педагокика: Али мәктәбләр үчүн дәрс вәсаити (әлјазмасы һүгугунда).—Б.: ХМК нәшри, 1941.—142 с. С. Хәлилов вә Д. Мустафајева илә бирликдә.

2. Мәктәб гуруҹулуғу саһәсиндә наилијјәтләримиз (Азәрбајҹан ССР сијаси вә елми биликләри јајан ҹәмијјәт)—Б.: Н. J. J., 1957.—48 с.

Мүндәриҹат: Ингилабдан әввәл Азәрбајҹанда халг маарифинин ағыр вәзијјәти—Бөјүк Октјабр Сосиалист Ингилабынын гәләбәси вә Азәрбајҹанда совет мәктәби тәшкил етмәк ҹәһдләри—Азәрбајҹанда совет һакимијјәтинин гәти гәләбәси, совет мәктәбләринин јарадылмасы вә сүр'әтлә инкишафы—Мәктәб гуруҹулуғу саһәсиндәки наилијјәтләримиз.

3. Педагокика: Али мәктәб тәләбәләри үчүн дәрс вәсаити, 2 ҹилддә, ҹ. 1—Б.: АПИ нәшри, 1958.—200 с. М. Мурадханов, Т. Әфәндијев вә И. Вәлиханлы илә бирликдә.

4. Педагокика: Али мәктәб тәләбәләри үчүн дәрс вәсаити, 2 ҹилддә, ҹ. 2.—Б.: АПИ нәшри, 1959.—215 с. М. Мурадханов, Т. Әфәндијев вә И. Вәлиханлы илә бирликдә.

5. Азәрбајҹан совет мәктәбинин тарихинә даир хүласәләр.—Б.; Азәрнәшр, 1958.—327 с.

Мүндәриҹат: Бир нечә сөз—Азәрбајҹанда совет һакимијјәтинин гәти гәләбәси вә совет мәктәбинин тәшкили—Азәрбајҹан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын бәрпасы дөврүндә (1920—1927)—Азәрбајҹан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын јенидән гурулмасы дөврүндә (1927—1931-ҹи илләр)—Азәрбајҹан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын јенидән гурулмасынын баша чатдырылмасы вә сосиализмин мөһкәмләндирилмәси дөврүндә (1931—1941)—Азәрбајҹан совет мәктәби Бөјүк Вәтән Мүһарибәси дөврүндә (1941—1945)—Азәрбајҹан совет мәктәби сосиализм ҹәмијјәтинин мүһарибәдән сонраки инкишаф дөврүндә (1945—1955).

6. Орта мәктәб шакирдләринин әмәк тәрбијәси һаггында (Азәрбајҹан ССР сијаси вә елми биликләри јајан ҹәмијјәт)—Б.: Н. J. J., 1959.—40 с.

Мүндәриҹат: Әмәк тәрбијәсинин вәзифәләри—Әмәк тәрбијәсинин әсас васитәләри—Әмәк тәрбијәсинин принсипләри -Әмәк тәрбијәсинин тәшкили формалары.

7. Азәрбајҹан мәктәбләри јенидән гурулма јолларында.—Б.: Азәртәдриснәшр, 1960.—69 с.

Мүндәриҹат: Сәккизиллик үмуми тәһсилин һәјата кечирилмәси бөјүк дөвләт әһәмијјәти олан вәзифәдир—Интернат-мәктәбләрә чох диггәт јетирилмәлидир—Орта мәктәбләрин јенидән гурулмасыны вахтында баша чатдырмаг вә орта тәһсили даһа да кенишләндирмәк мүһүм вәзифәдир—Тә'лимин мәһсулдар әмәклә бирләшдирилмәси—мәктәбин јенидән гурулмасында әсас мәсәләдир—Үмуми вә политехник тәһсилин сәвијјәсини јүксәлтмәк—мәктәбин јенидән гурулмасында башлыҹа вәзифәләрдән биридир—Јени инсан тәрбијә едилмәлидир—Мәктәбин мадди тәдрис базасыны мөһкәмләдәк.

8. Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бә'зи мәсәләләри.—Б.: Азәртәдриснәшр, 1961.—164 с.

Мүндәриҹат: Тә'лими шакирдләрин мәһсулдар әмәји илә бирләшдирмәк һаггында—IX—XI синифләрдә истеһсалат тә'лими—Дәрсдә шакирдләри фәаллашдырмаг һаггында—Политехник тә'лимин вәзифәләри вә јоллары—Әмәк тә'лими вә онун дидактик әсаслары—Әмәк тәрбијәси һаггында.

9. Сов.ИКП XXII гурултајынын гәрарлары вә мәктәб тәһсили саһәсиндә вәзифәләримиз.—Б.: Азәртәдриснәшр, 1962.—56 с.

Мүндәриҹат: Шакирдләрин үмуми вә политехник тә'лим сәвијјәсини јүксәлтмәк ән мүһүм вәзифәдир—Истеһсалат тә'лимини јахшылашдырмаг башлыҹа вәзифәдир.

10. Мүасир дәрсә верилән тәләбләр.—Б.: Н. J. J., 1971.—39 с.

11. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары: Республика елми-практик конфрансында мә'рузә.—Б.: Н. J. J., 1979—59 с.

12. Азәрбајҹанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы.—Б.: Маариф, 1980.—256 с. Т. Ә. Аллаһвердијев вә Т. Һ. Әлиједлә бирликдә.

Мүндәриҹат: Мәктәб тәһсилинин ҹошгун инкишафы—Тәһсилин јени мәзмунуна кечилмәси—Республиканын милли

мәктәбләриндә рус дили тәдриси вә өјрәнилмәси—Дәрсин тәкмилләшдирилмәси вә тә'лим методларынын јенiләшдирилмәси—Мәктәблиләрдә фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы—Мәктәбәгәдәр јашлы ушагларын ичтимаи тәрбијәси һаггында—Мәктәбләрин тәдрис-мадди базасы—Педагожи кадрлар—Азәрбајҹан ССР-дә педагожи фикрин инкишафы.

13. Үмумтәһсил мәктәбләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси јоллары.—Б.: Маариф, 1982.—384 с.

МүндәрИчат: Мәктәблиләрин фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы—Тә'лимин методларынын јениләшдирилмәси—Шакирдләрин идрак фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы—Шакирдләрин мүстәгил иши—Фәнләрарасы әлагәни тәкмилләшдирмәк јоллары—Тә'лим просесинин типләри—Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары—Мәктәблиләрдә ичтимаи-сијаси фәаллыг мөвгејинин формалашдырылмасы—Мәктәблиләрин әмәк фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы.

б) Рус дилиндә

14. Школы Азербайджана на путях перестройки.—Б.: Азеручпедгиз, 1960.—65 с. Азәрбајҹанын мәктәбләри јенидәнгурма јолларында.

Содержание: Осуществление восьмилетнего всеобуча—задача большой государственной важности—Школам-интернатам уделять максимум внимания—Соединение обучения с призводительным трудом—центральный вопрос перестройки школы—Повысить уровень общего и политехнического образования—одна из главных задач перестройки школы— Воспитать нового человека—Укреплять учебно-материальую базу школ—Правильная расстановка педагогических кадров и рациональное их использование—залог успешной перестройки школы.

15. Очерки по истории советской школы в Азербайджане (1917—1961).—М.: Изд-во АПН. РСФСР, 1962.—301 с. Азәрбајҹан совет мәктәбинин тарихи очеркләри.

Содержание: Установление Советской власти в Азербайджане и начало строительства новой школы (1917—1920 гг.)—Советская школа Азербайджана в период восстановления народного хозяйства и начала борьбы за социалистическую индустриализацию и коллективизацию сельского хозяйства—Школы Азербайджана в годы развернутого наступления социализма и дальнейшего укрепления социалистического общества—Азербайджанская советская школа в период Великой Отечественной Войны—Школы Азербайджана в период послевоенного развития социалистического общества—Современное состояние и перспективы дальнейшего развития школьного образования в Азербайджане.

16. Школьное образование в Азербайджанской ССР на новом подьеме—Б.: Маариф, 1967.—21 с. Азәрбајҹан ССР-дә мәктәб тәһсили јени јүксәлишдә.

Содержание: О школьной сети и контингенте учащихся—О сдвигах и нерешенных вопросах в учебной работе школ—О некоторых вопросах преподавания родного языка и литературы в школах—О некоторых вопросах преподавания русского языка в школах—О трудовом и политехническом обучении в школах—О повышении эффективности урока—О всестороннем воспитании школьников—Особо об эстетическом и физическом воспитании учащихся—Об учительских кадрах.

17. О требованиях к современному уроку.—Б.: Б. и., 1970.—37 с. Мүасир дәрсә верилән тәләбләр һаггында.

18. Пути совершенствования урока: Доклад на республиканской научно-практической конференции.—Б.: Б. и., 1979.—58 с. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары.

19. Расцвет народного образования в Азербайджане.—Б.: Маариф, 1980.—271 с. Азәрбајҹанда халг маарифинин чичәкләнмәси.

Содержание: Бурный расцвет школьного образования—Переход на новое содержание обучения—Преподавание и изучение русского языка в национальных школах республики—Совершенствование урока и модернизация методов обучения—Формирование активной жизненной позиции школьников—Трудовое обучение и воспитание школьников—Об общественном воспитании детей дошкольного возраста—Учеб-

но-материальная база школ—Педагогические кадры—Развитие педагогической мысли в Азербайджане.

20. Образование взрослых в СССР: Текст книги на трех языках: русском, английском и французском.—М.: Б. и., 1960.—88 с. ССРИ-дә ҹашлыларын тәһсили: Китабдакы мәтн үч дилдә: рус, инкилис вә франсыз дилләриндә верилмишдир.

Китабда мүәллифин фамилиҹасы көстәрилмәмишдир.

в) Инкилис дилиндә

21. ССРИ-дә ҹашлыларын тәһсили.—М., 1960.—с. 63—88.

22. Халг тәһсилинин инкишафында Совет Азәрбаҹчанынын тәчрүбәси.—М.—Парис:. Прогрес, 1984.—с. 250. К. Әлиҹев, Р. Аваков, А. Атакишиҹев, Е. Исмаҹылов илә бирликдә.

Мүндәричат:

СОВЕТ АЗӘРБАҸЧАНЫНДА ХЛГ ТӘҺСИЛИ СИСТЕМИНИН ВӘ ТӘ'ЛИМИНИН ТӘШКИЛИ.

Ҹени мәктәб системинин меҹдана кәлмәси—савадсызлығын ләғви.—Үмуми сәккизиллик иҹбари тәһсил—Милли тәһсил системинин ҹаранмасы.—Ҹүксәк ихтисаслы кадр һазырлығы илә игтисади инкишафын әлагәси.

МҮАСИР МӘРҺӘЛӘДӘ АЗӘРБАҸЧАНДА ХАЛГ ТӘҺСИЛИ ВӘ ТӘ'ЛИМИН ТӘРКИБИ

«Һамыҹа орта тәһсил» принсипинин һәҹата кечирилмәси.—Ҹүксәк ихтисаслы кадр һазырлығына елми-техники инкишафын тә'сири.—Мәһсулдар әмәклә али тәһсил арасында гаршылыглы әлагә.—Совет Азәрбаҹчанында халг тәһсилинин инкишафы тәчрүбәсинин беҹнәлхалг аспектләри.

23. ССРИ-дә ҹашлыларын тәһсили.—М., 1960.—с. 33—60.

24. Халг тәһсилинин инкишафында Совет Азәрбаҹчанынын тәчрүбәси.—М.—Парис: Прогресс, 1984.—с. 250. К. Әлиҹев, Р. Аваков, А. Атакишиҹев, Е. Исмаҹылов илә бирликдә.

Мүндәричат:

СОВЕТ АЗӘРБАҸЧАНЫНДА ХАЛГ ТӘҺСИЛИ СИСТЕМИНИН ВӘ ТӘ'ЛИМИНИН ТӘШКИЛИ.

Ҹени мәктәб системинин меҹдана кәлмәси—савадсызлығын ләғви.—Үмуми сәккизиллик иҹбари тәһсил.—Милли тәһсил системинин ҹаранмасы.—Ҹүксәк ихтисаслы кадр һазырлығы илә игтисади инкишафын әлагәси.
МҮАСИР МӘРҺӘЛӘДӘ АЗӘРБАҸЧАНДА ХАЛГ ТӘҺСИЛИ ВӘ ТӘ'ЛИМИНИН ТӘРКИБИ.

«Һамыҹа орта тәһсил» принсипинин һәҹата кечирилмәси.—Ҹүксәк ихтисаслы кадр һазырлығына елми-техники инкишафын тә'сири.—Мәһсулдар әмәклә али тәһсил арасында гаршылыглы әлагә.—Совет Азәрбаҹчанында халг тәһсилинин инкишафы тәчрүбәсинин беҹнәлхалг аспектләри.

II. ДӨВРҮ МӘТБУАТДА ЧАП ОЛУНМУШ ӘСӘРЛӘРИ.

1. Азәрбаҹчан дилиндә.

25. Тәрбиҹә, тәһсил вә тә'лимин тарихи инкишафы ‖ Азәрб. мәктәби.—1974.—№ 2.—с. 34—40.

26. Тәрбиҹәнин ролу һаггында ‖ Азәрб. мәктәби.—1974.—№ 3.—с. 30—36.

27. Педагожинин фәлсәфи әсаслары ‖ Азәрб. мәктәби.—1947.—№ 5—6.—с. 34—40.

28. Шакирдләрин ҹаш хүсусиҹҹәтләри вә тәрбиҹә ‖ Азәрб. мәктәби.—1948.—№ 1.—с. 7—14.

29. Дәрс һаггында ‖ Азәрб. мәктәби.—1948.—№ 5.—с. 7—16.

30. Чалышмаларын үмуми әсаслары һагында ‖ Азәрб. мәктәби.—1949.—№ 1.—с. 19—25.

31. Шакирдләрин билиҹини ҹохламаг вә она гиҹмәт вермәк ‖ Азәрб. мәктәби.—1949.—№ 2.—с. 55—64.

32. Шакирдләрин ики ил бир синифдә галмасыны тамамилә ләғв етмәли ‖ Азәрб. мәктәби.—1949.—№ 5.—с. 15—26.

33. Тә'лим-тәрбиҹә ишинин сиҹаси-мәфкурәви сәвиҹҹәсини даһа да ҹүксәлдәк ‖ Азәрб. мүәллими.—1949.—18 авг.

34. Тә'лим-тәрбиҹә ишинин сиҹаси мәфкурәви вә нәзәри сәвиҹҹәсини ҹүксәлтмәк уғрунда ‖ Азәрб. мәктәби.—1950.—№ 1.—с. 18—26.

35. Ингилабдан әввәлки Азәрбајҹанда олан рус мәктәбләринин ролу һаггында || Азәрб. мәктәби.—1951.—№ 3.—с. 53—64.

36. Тарихи гәрар: [ҮИК(б)П МК-нын «Ибтидаи вә орта мәктәб һаггында»кы гәрарынын 20 иллији] || Азәрб. мүәллими.—1951.—6 сент.

37. Халг маарифи саһәсиндәки наилијјәтләримиз || Азәрб. мүәллими.—1952.—1 мај.

38. 1951—1952-чи дәрс илинин јекунлары вә јени дәрс илинин вәзифәләри: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин маариф ишчиләринин август мүшавирәсиндә мә'рузәси) || Азәрб. мүәллими.—1952 —31 ијул.

39. М. Меһдизадә јолдашын нитги: Азәрбајҹан К(б)П XIX гурултајында || Азәрб. мүәллими.—1952.—25 сент.

40. Јени дәрс или вә вәзифәләримиз || Азәрб. гадыны.—1952.—№ 9.—с. 8—15.

41. Партијамызын тарихи гурултајынын гәрарларыны јеринә јетирәк || Азәрб. мәктәби.—1952.—№ 11.—с.—60—67.

42. Мәктәбә үмумхалг јардымы. || Тәшвигатчы дәфтәрчәси.—1952.—№ 13.—с. 1—11.

43. Азәрбајҹан зијалыларынын јығынҹағында М. Меһдизадәнин чыхышы.— || Азәрб. мүәллими.—1953.—10 феврал.

44. Халг маарифи органларынын мәктәбләрә рәһбәрлијини күчләндирмәли: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин шәһәр вә рајон ХМШ мудирләринин республика мүшавирәсиндә, 15—16 август 1953-чү ил мә'рузәси) || Азәрб. мүәллими.—1953.—20 авг

45. Јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләримиз һаггында || Азәрб. мәктәби.—1953.—№ 9.—с. 6—11.

46. Гејри-рус мәктәбләриндә рус дили тәдрисинин кејфијјәтини јахшылашдырмалы || Азәрб. мүәллими.—1954.—4 феврал.

47. Мәктәб инспекторунун ролуну јүксәлтмәли: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин инспекторларын республика мүшавирәсиндә чыхышы.) || Азәрб. мүәллими.—1954.—25 март.

48. Биркә тәһсил вә мөһкәм шакирд коллективи || Азәрб. мүәллими.—1954.—12 авг.

49. Азәрбајҹанда үмуми орта тәһсилә кечилмәси тарихинә даир || Азәрб. мәктәби.—1954.—№ 11.—с. 21—29.

50. Азәрбајҹан совет мәктәбинин тарихинә даир || Азәрб. мәктәби.—1955.—№ 8.—с. 18—25; 1956.—№ 4.—с. 27—35.

51. Педагожи елмләр үзрә тәдгигат ишләрини Сов.ИКП XX гурултајынын тәләбләри сәвијјәсинә галдырмалыјыг || Азәрб. мәктәби.—1957.—№ 1.—с. 6—19.

52. Политехник тә'лимин јоллары һаггында бә'зи гејдләр || Азәрб. мәктәби.—№ 8.—с. 29—39.

53. Азәрбајҹан совет мәктәбинин инкишаф јолу || Азәрб. мәктәби.—1957.—№ 10.—с. 63—76.

54. Халг маарифи јени тәрәгги уғрунда || Азәрб. мүәллими.—1958.—1 јанвар.

55. В. И. Ленин халг маарифи һаггында || Азәрб. коммунисти.—1958.—№ 4 —с. 23—36.

56. 1917—1920-чи илләрдә Азәрбајҹанда совет мәктәби гурмаг уғрунда кедән мүбаризә тарихиндән || Азәрб. мәктәби.—1958.—№ 9.—с. 41—49.

57. Мәктәб системинин јенидән тәшкили мәсәләләринә даир бә'зи гејдләр || Азәрб. мүәллими.—1958.—9 окт.

58. Мәктәб системи ислаһатынын бә'зи мәсәләләри һаггында || Әдәбијјат вә инҹәсәнәт.—1958.—20 нојабр.

59. Халг маарифинин јенидән гурулмасына даир бә'зи гејдләр || Азәрб. мәктәби.—1958.—№ 12.—с. 41—45.

60. Азәрбајҹанда совет мәктәбинин јаранмасы вә инкишафына даир || В. И. Ленин ад. АПИ-нин әсәрләри.—1958.—чилд 4.—с. 77—93.

61. Тәлимин мәһсулдар әмәклә бирләшдирилмәсинә даир бә'зи гејдләр || Политехник тә'лим.—1958.—II бурахыл.—с.—3—18.

62. Совет Азәрбајҹанында мәктәб тәһсилинин әзәмәтли тәрәггиси || Азәрб. мәктәби.—1960.—№ 4.—с. 21—35.

63. Халг маарифинин бөјүк наилијјәтләри || Азәр. мүәллими.—1960.—24 апр.

64. Маариф органлары рәһбәр ишчиләринин республика мүшавирәсиндә Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин мә'рузәси || Азәрб. мүәллими.—1960.—12 мај.

65. Кәнҹ нәслин тә'лим-тәрбијәсиндә јени мүвәффәгијјәтләр уғрунда || Азәрб. мүәллими.—1960.—1 сент.

66. Халгын тәләби беләдир || Азәрб. гадыны.—1960.—№ 9.—с. 5—7.

67. Мәктәбләримиз јени вәзифәләр гаршысында || Коммунист.—1960.—1 сент.

68. Јени вәзифәләр гаршысында || Коммунист.—1960.—13 нојабр.

69. Мәктәбин јенидән гурулмасынын илк јекунлары вә республика мүшавирәсинин нөвбәти вәзифәләри һаггында: (Азәрбајҹан мүәллимләринин IV гурултајында М. Меһдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мүәллими.—1960.—16 нојабр; Азәрб. мәктәби.—1960.—№ 11.—с. 23—59.

70. Дәрсдә шакирдләрин фәаллығыны артырмаг һаггында бә'зи гејдләр || Азәрб. мүәллими.—1961.—22 јанвар.

71. Азәрбајҹан мәктәбләриндә рус дилинин тәдрисини јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында || Азәрб. мүәллими.—1961.—26 јанвар.

72. Дәрсдә шакирдләри фәаллашдырмаг һаггында || Азәрб. мәктәби.—1961.—№ 2.—с. 6—24.

73. Дәрсдә шакирд фәаллығыны артырмаг һаггында || Азәрб. мүәллими.—1961 —19 феврал.

74. Сов.ИКП МК-нын јанвар Пленумунун гәрарлары илә әлагәдар халг маариф органлары вә мәктәбләримизин вәзифәләри һаггында: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадә јолдашын шәһәр вә рајон ХМШ мүдирләринин республика мүшавирәсиндә мә'рузәси) || Азәрб. мүәллими.—1961.—23 март.

75. Азәрбајҹан ССР-дә мәктәбин һәјатла әлагәсини мөһкәмләтмәк вә халг маарифи системини даһа да инкишаф етдирмәк һаггында» ганунун јеринә јетирилмәси кедишинә даир: (Рәһбәр маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин мә'рузәси) || Коммунист.—1961.—18 авг.; Азәрб. мүәллими.—1961.—20 авг.; Азәрб. мәктәби.—№ 8.—с. 13—21.

76. Мәктәбләримиз үмуми вәзифәләр гаршысында || Азәрб. мүәллими.—1961.—31 авг.

77. Јени дәрс или, јени вәзифәләр || Коммунист.—1961.—1 сент.

78. Республикамызын халг маарифи тәрәгги јолунда || Азәрб. мүәллими.—1961.—15 окт.

79. Тә'лимлә шакирдләрин мәһсулдар әмәјини бирләшдирмәк һаггында || Политехник тә'лим.—1961.—II бурахыл.—с. 3—30.

80. Азәрбајҹан ССР мәктәбләриндә рус дилинин өјрәнилмәси вәзијјәти вә ону даһа да јахшылашдырмаг јоллары: (Гејри-рус мәктәбләриндә рус дили тәдрисини јахшылашдырмаг мәсәләләринә даир республика мүшавирәсиндә М. Меһдизадәнин мә'рузәси). || Азәрб. мүәллими.—1962.—7 јанвар.

81. Сов.ИКП XXII гурултајы илә әлагәдар олараг халг маарифи органларынын вә мәктәбләрин вәзифәләри һаггында || Азәрб. мәктәби.—1962.—№ 4.—с. 6—25.

82. Рус дилини билмәк бөјүк фәрәһдир: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин Дашкәнд шәһәриндә кечирилмиш Үмумиттифаг конфрансында чыхышы) || Азәрб. мүәллими.—1962 —7 ијун

83. 1961—1962-ҹи илин јекунлары вә јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында: (Маариф органлары рәһбәр ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Меһдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мүәллими.—1962.—5 авг.

84. Мәктәбин јенидән гурулмасы вә пионер тәшкилатынын вәзифәләри: (Республика пионер ишчиләринин методик конфрансында М. Меһдизадәнин чыхышы) || Азәрб. мүәллими.—1962.—23 дек.

85. Сәккизиллик иҹбари тәһсилин тәтбигини диггәт мәркәзинә || Азәрб. мүәллими.—1962.—23 дек.

86. Јени фәннин тә'лимини мүтәшәккил башламалы: Иҹтимаијјәт фәннинин тәдриси һаггында || Азәрб. мүәллими.—1963.—6 јанвар.

87. Дәрсин кејфијјәтини јүксәлтмәк тә'хирәсалынмаз вәзифәмиздир || Азәрб. мүәллими.—1963.—24 феврал; 28 феврал.

88. Мәктәбдә мүәллимләрин габагҹыл тәҹрүбәси вә бу тәҹрүбәдән јарадыҹылыгла истифадә едилмәси һаггында: (Габагҹыл мүәллимләрин республика мүшавирәсиндә М. Меһдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мүәллими.—1963.—4 апр.

89. Габагҹыл мәктәб вә мүәллимләрин тәҹрүбәси вә бу тәҹрүбәдән јарадыҹылыгла истифадә едилмәси һаггында || Азәрб. мәктәби.—1963.—№ 4.—с. 10—27.

90. Республикада мәктәбләри, интернат мәктәбләри вә дикәр ушаг тәрбијә оҹагларыны јени дәрс илинә һазырламаг һаггында || Азәрб. мүәллими.—1963.—23 мај.

91. 1962—1963-ҹү дәрс илинин јекунлары вә Сов.ИКП МК ијун Пленумунун көстәришләри илә әлагәдар олараг халг

маариф органлары вә мәктәбләри гаршысында дуран вәзифәләр һаггында: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин республика мүшавирәсиндәки мә'рузәсиндән) ‖ Азәрб. мүәллими.—1963.—22 авг.

92. Мәктәб ишини Сов.ИКП МК-нын ијун пленуму тәләбләри сәвијјәсинә ‖ Коммунист.—1963.—29 авг.

93. Јени инсан тәрбијәси әсас вәзифәмиздир: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадә илә мүсаһибә) ‖ Әдәбијјат вә инҹәсәнәт.—1963.—31 авг.

94. Иҹбари тәһсил—дөвләт ганунудур ‖ Азәрб. кәнҹләри.—1963.—15 сент.

95. Халг маарифинин бөјүк мүвәффәгијјәтләри ‖ Азәрб. мүәллими.—1963.—6 нојабр.

96. Әдәбијјат, инҹәсәнәт вә тәрбијә ‖ Әдәбијјат вә инҹәсәнәт.—1963.—16 нојабр.

97. Шакирдләрин идеја-сијаси тәрбијәсинин вәзијјәти вә ону јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында: (Маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Меһдизадәнин мә'рузәси) ‖ Азәрб. мүәллими.—1963.—28 нојабр.

98. Р. Б Әфәндијевин педагожи-әдәби фәалијјәти вә ирси һаггында ‖ Азәрб. мәктәби.—1964.—№ 2.—с. 31—40.

99. Африкалылар ана дилиндә охумаг истәјирләр: Хариҹи сәфәрдән гајыдаркән ‖ Бакы.—1964.—24 апр.

100. Бөјүк халгын көмәји илә: Азәрбајҹанын Русијанын тәркибинә дахил олмасынын 150 иллији мүнасибәти илә ‖ Азәрб. мүәллими.—1964.—26 апр.

101. Халг маарифи ҹошгун инкишаф јолларында ‖ Азәрб. мәктәби.—1964.—№ 5.—с. 7—16; 61—64.

102. Рус дилинин тәдриси шәрәфли ишдир ‖ Коммунист.—1964.—10 ијул.

103. Үмуми иҹбари тәһсил һаггында гануну јеринә јетирмәк мүһүм вәзифәдир ‖ Азәрб. мүәллими.—1964.—24 сент.

104. Кәндли кәнҹләрин тәһсили мүһүм мәсәләдир ‖ Совет кәнди.—1965.—2 феврал.

105. Мәктәбдә естетик тәрбијәнин вәзијјәтинә даир: (Республика мүшавирәсиндә Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадә јолдашын мә'рузәси) ‖ Азәрб. мүәллими.—1965.—14 феврал.

106. Азәрбајҹан дили вә әдәбијјат тәдрисини әсаслы сурәтдә јахшылашдырмаг ‖ Азәрб. мәктәби.—1965.—№ 2.—с. 7—22.

107. Азәрбајҹан ССР-дә үмуми иҹбари сәккизиллик тәһсилин һәјата кечирилмәси ишинин вәзијјәти вә ону даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында: (Азәрбајҹан ССР Али Советинин сессијасында М. Меһдизадәнин чыхышы) ‖ Коммунист.—1965.—28 апр.; Азәрб. мүәллими.—1965.—16 мај.

108. Азәрбајҹан ССР мәктәбләриндә тә'лимин кејфијјәтини даһа да јүксәлтмәјин әсас јоллары һаггында ‖ Азәрб. мүәллими.—1965.—16 мај.

109. 1964—1965-ҹи дәрс илинин јекунлары вә јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында: (Рәһбәр маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Меһдизадәнин мә'рузәси) ‖ Азәрб. мүәллими.—1965.—15 авг.

110. Јени дәрс илинин мүһүм вәзифәләри гаршысында ‖ Азәрб. мүәллими.—1965.—2 сент.

111. Полша—Азәрбајҹан халгларынын достлуғу вә әдәби әлагәләри ‖ Азәрб. дили вә әдәбијјат тәдриси.—1965.—IV бурахыл.—с. 106—108.

112. Ушаглара гајғы—аналара гајғыдыр: Республикамызда ушаг тәрбијә мүәссисәләринин тикинтиси һаггында ‖ Азәрб. гадыны.—1966.—№ 2.—с. 12—13.

113. Халг маарифинин перспективләри ‖ Коммунист.—1966.—15 мај.

114. 1965—1966-чы дәрс илинин јекунлары вә Сов.ИКП XXIII гурултајынын гәрарлары әсасында 1966—1967-ҹи дәрс илинин вәзифәләри: (Маариф ишчиләринин Август мүшавирәсиндә Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин мә'рузәсиндән) ‖ Азәрб. мүәллими.—1966.—19 авг.

115. Мүһүм вәзифәләримиз: Јени дәрс илиндә халг маарифинин гаршысында дуран вәзифәләр ‖ Коммунист.—1966.—31 авг.

116. Јени дәрс илинин мүһүм вәзифәләри ‖ Азәрб. мүәллими.—1966.—1 сент.

117. Ушаг әдәбијјаты һаггында бә'зи гејдләр ‖ Азәрб. мүәллими.—1966.—6 окт.

118. Ваҹиб мәсәлә: Азәрбајҹанда ушаг әдәбијјатынын вәзијјәти һаггында ‖ Әдәбијјат вә инҹәсәнәт.—1966.—8 окт.

119. Инсан зәкасынын фәтһи ‖ Әдәбијјат вә инҹәсәнәт.—1966.—12 нојабр; Азәрб. мүәллими.—1966.—13 нојабр.

120. Мәктәбләрин ишини јени вәзифәләр сәвијјәсинә ‖ Коммунист.—1966.—21 дек.

121. Педагожи еффект: (М. Меһдизадә јолдашын «Педагожи биликләрин јајылмасы тәдбирләри» үзрә республикаларарасы семинар-мүшавирәдә чыхышы). ‖ Бакы.—1966.—22 дек.

122. Сов.ИКП МК вә ССРИ Назирләр Советинин «Орта үмумтәһсил мәктәбләринин ишини даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында» гәрары илә әлагәдар мәктәб вә халг маариф органларынын вәзифәләри барәдә: (М. Меһдизадә јолдашын Маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә мә'рузәси). ‖ Азәрб. мүәллими.—1966.—29 дек.

123. Сов.ИКП XXIII гурултајынын гәрарлары илә әлагәдар олараг Азәрбајҹан ССР-дә үмумтәһсил мәктәбләринин вәзифәләри һаггында: (Азәрбајҹан мүәллимләринин V гурултајында М. Меһдизадәнин мә'рузәси.) ‖ Азәрб. мүәллими.—1967.—27 јанвар.

124. Азәрбајҹан мүәллимләринин V гурултајы: (М. Меһдизадә јолдашын мә'рузәси.) ‖ Азәрб. мәктәби.—1967.—№ 3.—с. 3—15.

125. Азәрбајҹанда маариф. ‖ Елм вә һәјат.—1967.—№ 7.—с. 10—14; № 11.—с. 16—17, 26—27.

126. Кечән дәрс илинин јекунлары вә јени 1967—1968-чи илләрдә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадә јолдашын Маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә мә'рузәси.) ‖ Азәрб. мүәллими.—1967.—1 окт.

127. Халг маарифи јүксәлишдә ‖ Азәрб. коммунисти.—1967.—№ 8.—с. 40—46.

128. Мисилсиз јүксәлишдә: Совет һакимијјәти илләриндә Азәрбајҹанда халг маарифинин инкишафы. ‖ Бакы.—1967.—3 нојабр.

129. Октјабр вә Азәрбајҹанда халг маарифи. ‖ Азәрб. мүәллими.—1967.—7 нојабр.

130. Халг маарифи мисилсиз јүксәлишдә. ‖ Азәрб. мәктәби.—1967.—№ 11.—с. 11—27.

131. Тәбрик едирик: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин республиканын мүәллим, тәрбијәчи вә маариф ишчиләринә тәбрики). ‖ Азәрб. мүәллими.—1967.—31 дек.

132. Халг маарифи. ‖ Тәшвигатчы.—1967.—№ 20.—с. 14—15.

133. Педагожи елмләри јүксәк зирвәләрә; 1968-чи илин февралында кечириләчәк педагожи елмләр саһәсиндә апарылан тәдгигат ишләринин вәзијјәтинә һәср олунмуш республика мүшавирәси гаршысында. ‖ Азәрб. мүәллими.—1968.—3 јанвар.

134. Өзбәкистан мүәллимләринин III гурултајына: (Гурултаја М. Меһдизадәнин тәбрики). ‖ Азәрб. мүәллими.—1968.—17 јанвар.

135. Азәрбајҹанда педагожи елмләр саһәсиндә тәдгигатларын вәзијјәти вә ону јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында: (Республика елми-практик конфрансында мә'рузә.) ‖ Азәрб. мәктәби.—1968.—№ 5.—с. 15—27.

136. Мүәллимләрин Үмумиттифаг гурултајынын јекунлары вә вәзифәләри. ‖ Азәрб. мүәллими.—1968.—9 авг.

137. Вәзифәләримиз ајдындыр. ‖ Азәрб. ҝәнҹләри.—1968.—31 авг.

138. Тәбрик едирик: (Мүәллим ҝүнү мүнасибәти илә М. Меһдизадәнин тәбрики). ‖ Азәрб. мүәллими.—1968.—4 окт.

139. Азәрбајҹан ССР-дә үмуми орта тәһсил. ‖ Азәрб. мәктәби.—1968.—№ 12.—с. 8—17.

140. Сон зәнҝ вә ҝәләҹәк планлар: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадә илә мүсаһибә). ‖ Коммунист.—1969.—24 мај.

141 Республиканын үмумтәһсил мәктәбләри шаҝирдләринин идеја-сијаси тәрбијәсини тәкмилләшдирмәк тәдбирләри һаггында ‖ Азәрб. мүәллими.—1969.—13 авг.

142. Азәрбајҹан мәктәби јубилејләр илиндә ‖ Коммунист.—1969.—22 авг; Азәрб. ҝәнҹләри.—1969.—30 авг.

143. Бөјүк вә фајдалы мәҹлис: Милли мәктәбләрдә рус дилинин тәдрисинә даир Үмумиттифаг елми-методик конфрансын кечирилмәси һаггында. ‖ Коммунист.—1969.—23 нојабр.

144. Милли мәктәб шаҝирдләринин тә'лим вә тәрбијәси системиндә рус дилинин әһәмијјәти: (Республика елми-практик конфрансында М. Меһдизадәнин мә'рузәси.) ‖ Азәрб. мүәллими.—1969.—3 дек.

145. Бөјүк сынаглар гаршысында: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадә илә мүсаһибә). ‖ Коммунист.—1970.—17 мај.

146. 1970—1971-чи дәрс илинин мүһүм вәзифәләри: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин республика мүшавирәсиндә мә'рузәси.) || Азәрб. мүәллими.—1970.—21 авг.

147. Мүһүм вәзифәләримиз: Јени дәрс или гаршысында. || Коммунист.—1970.—30 авг.

148. Јени дәрс или, вәзифәләр || Азәрб. кәнҹләри.—1970.—1 сент.

149. Мүһүм вәзифәләр: Јени дәрс илинин башланмасы мүнасибәти илә || Азәрб. мүәллими.—1970.—2 сент.

150. Дәрсин еффективлијинин јүксәлдилмәси: (Бакы мүәллимләринин дәрсин еффективлијинин јүксәлдилмәсинә һәср едилмиш елми-практик конфрансында М. Меһдизадәнин чыхышы). || Азәрб. мәктәби.—1970.—№ 9.—с. 11—13.

151. Шанлы бајрамымыз, әзәмәтли наилијјәтләримиз. || Азәрб. мәктәби.—1970.—2 окт.

152. Республикада елми-практик конфрансда мә'рузә || Азәрб. мүәллими.—1970.—13 нојабр.

153. Мүвәффәгијјәтләримиз вә вәзифәләримиз. || Азәрб. мүәллими.—1971.—1 јанвар.

154. Мүһүм вәзифәләр: Үмумтәһсил мәктәбләриндә дәрсләрин башланмасы мүнасибәти илә || Коммунист.—1971.—31 авг.

155. Јени дәрс или, јени вәзифәләр. || Азәрб. мүәллими.—1971.—1 сент.

156. Бизим бөјүк вәзифәләримиз || Азәрб. мүәллими.—1971.—24 нојабр.

157. Сов.ИКП XXIV гурултајынын гәрарларыны һәјата кечирмәкдә халг маарифи органларынын вә мәктәбләрин вәзифәләри һаггында. || Азәрб. мәктәби.—1972.—№ 3.—с. 22—29.

158. Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси тә'хирәсалынмаз вәзифәдир. || Азәрб. мәктәби.—1972.—№ 4.—с. 9—19.

159. Тә'хирәсалынмаз вәзифәләр: Јени дәрс или гаршысында.|| Азәрб. мүәллими.—1972.—31 авг.

160. Мәктәб вә халг маарифи органларынын тә'хирәсалынмаз вәзифәләри һаггында || Азәрб. мүәллими.—1972.—1 сент.

161. Азәрбајҹанын көркәмли маариф хадими: Н. Н. Колесникованын анадан олмасынын 90 иллији мүнасибәти илә. || Азәрб. мүәллими.—1972.—20 сент.

162. Маарифимиз 50 илдә || Азәрб. мүәллими.—1972.—13 дек.

163. Бөјүк инкишаф јолу. || Азәрб. мүәллими.—1972.—20 дек.

164. Халг маарифи инкишаф јолларында || Азәрб. гадыны.—1972.—№ 12.—с. 18—19.

165. Республиканын үмумтәһсил мәктәбләриндә биолокијанын тәдриси вәзијјәти вә шакирдләрин билик кејфијјәтләри һаггында. Кимја вә биолокија тәдриси.—1972.—№ 3.—с. 49—57; 1973.—№ 1.—с. 3—12.

166. Ајдын мәгсәдә, кениш үфүгләрә доғру: (Јени дәрс или мүнасибәти илә М. Меһдизадә илә мүсаһибә). || Азәрб. кәнҹләри.—1973.—1 сент.

167. Бајрамыныз мүбарәк: (Мүәллим куну мүнасибәти илә М. Меһдизадәнин тәбрики). || Азәрб. мүәллими.—1973.—6 окт.

168. Һамылыгла орта тәһсилә кечмәји республикада баша чатдырмаг тәдбирләри һаггында: (Рәһбәр маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Меһдизадәнин мә'рузәси.) || Азәрб. мүәллими.—1974.—28 апр.

169. Халг маарифинин јени тәрәггиси уғрунда || Коммунист.—1974.—1 сент.

170. Јени вәзифә—јени инсан тәрбијә етмәкдир. || Азәрб. мүәллими.—1974.—31 авг.

171. Кәнҹләрә һамылыгла орта тәһсил верилмәсини баша чатдырмаг тә'хирәсалынмаз вәзифәдир. || Азәрб. мәктәби.—1975.—№ 2.—с. 20—31.

172. Азәрбајҹанда совет мәктәби Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә || Азәрб. мәктәби.—1975.—№ 5.—с. 7—11.

173. Һәр бир истеһсалатчы кәнҹә орта тәһсил: Республика елми-практик конфрансдан гејдләр. || Азәрб. мүәллими.—1976.—21 јанвар.

174. Сов.ИКП XXV вә Азәрбајҹан КП XXIX гурултајынын гәрарлары илә әлагәдар олараг мәктәб вә маариф органларынын вәзифәләри һаггында || Азәрб. мәктәби.—1976.—№ 6.—с. 3—12.

175. Бөјүк Октјабрын 60 иллији вә Азәрбајҹан ССР-дә Халг маарифинин чичәкләнмәси || Азәрб. мәктәби.—1977.—№ 11.—с. 8—20.

176. Үмумтәһсил мәктәбләриндә дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары һаггында: (Азәрбајҹан ССР Маариф Назири М. Меһдизадәнин 1979-ҹу ил мајын 26-да кечирилмиш Республика елми-практик конфрансда мә'рузәси.) || Азәрб. мүәллими.—1979.—23 мај.

177. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары һаггында || Азәрб. мәктәби.—1979.—№ 9.—с. 7—18; № 10.—с. 8—22.

178. Мәктәб тәһсилинин ҹошгун инкишафы || Азәрб. мәктәби.—1980.—№ 4.—с. 22—28.

179. Мәктәблиләрин фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы || Азәрб. мәктәби.—1980.—№ 9.—с. 8—17.

180. Сов.ИКП XXV гурултајынын гәрарларыны вә «Үмумтәһсил мәктәбләри шакирдләринин тә'лимини, тәрбијәсини вә әмәјә һазырланмасыны даһа да тәкмилләшдирмәк тәдбирләри һаггында» Сов.ИКП МК-нын вә ССРИ Назирләр Советинин гәрарыны јеринә јетирмәк саһәсиндә республика халг маарифи органларынын вә педагожи коллективләрин вәзифәләри һаггында» || Азәрбајҹан ССР мүәллимләринин VI гурултајы.—Б., 1980.—с. 45—76.

181. Мәктәблиләрин әмәк фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы һаггында || Азәрб. мәктәби.—1981.—№ 5.—с. 8—14.

182. Габагҹыл педагожи тәҹрүбәни өјрәнмәк һаггында бә'зи гејдләр. || Азәрб. мәктәби.—1981.—№ 10.—с. 25—30.

183. Шакирд шәхсијјәтинин һәртәрәфли вә аһәнкдар инкишафы һаггында || Азәрб. мәктәби.—1982.—№ 9.—с. 35—44.

184. Шәхсијјәтин һәртәрәфли инкишафына даир тә'лимин елми әсасларла тәшәккүлү һаггында || Азәрб. мәктәби.—1982.—№ 11.—с. 55—62.

185. ССРИ-нин 60 иллији вә Азәрбајҹанда педагожи елмләрин инкишафы һаггында. || Азәрб. мәктәби.—1982.—№ 12.—с. 28—34; 1983.—№ 1.—с. 7—13.

186. Формализмә гаршы мүбаризәни күҹләндирмәк јоллары һаггында || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 9.—с. 54—63.

187. Һәртәрәфли инкишаф етмиш шәхсијјәти формалашдырмағын нәзәри вә практики инкишафы || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 12.—с. 11—21.

188. Шәхсијјәтин һәртәрәфли инкишаф етдирилмәсинин нәзәријјә вә практикасынын јеткин социализм дөврүндә јени тәрәггиси һаггында || Азәрб. мәктәби.—1984.—№ 1.—с. 10—16.

2. Рус вә дикәр харичи дилләрдә.

189. О состоянии и мерах улучшения преподавания русского языка и литературы в нерусских школах Азербайджанской ССР || Рус. яз. в нерус. шк. — 1954. — вып. 3. — с. 5—26.

190. Из истории изучения русского языка в школах Азербайджана || Рус. яз. в нерус. шк. — 1954. — вып. 10. — с. 27—34; 1955. — вып. 1. — с. 20—31.

191. К истории методики преподавания русского языка в школах дореволюционного Азербайджана || Рус. яз. в нерус. шк. — 1955. — вып. 9. — с. 3—18.

192. О первых итогах перестройки школ и задачах учителей республики || Бак. рабочий. — 1960. — 15 ноября.

193. О ходе выполнения «Закона об укреплении связи школы с жизнью и дальнейшем развитии системы народного образования в Азербайджанской ССР»: (Доклад Министра просвещения Азербайджанской ССР тов. М. М. Мехтизаде) || Бак. рабочий. — 1961. — 18 августа.

194. О состоянии и путях дальнейшего улучшения преподавания русского языка в школах Азербайджанской ССР || Рус. яз. в нерус. шк. — 1962. — № 2. — с. 16—46.

195. Основательно перестроить и улучшить содержание обучения русскому языку || Рус. яз. в нерус .шк. — 1962. — № 10. — с. 21—29.

196. По зову жизни: (Беседа с Министром просвещения Азерб. ССР тов. М. Мехтизаде) || Баку. — 1963. — 20 июля.

197. Новый учебный год || Бак. рабочий. 1963. — 1 сент.

198. Азербайджанская Советская Социалистическая Республика || Педагогическая энциклопедия, т. I. — М., 1964, — с. 47—51. Соавторы: М. Мурадханов, А. Сеидов.

199. Русский язык в общеобразовательных школах Азербайджанской ССР || Рус. яз. в нерус. шк. — 1964. — № 5. — с. 32—43.

Основательно перестроить и улучшить содержание обучения || Рус. яз. в нерус. шк. — 1964. — № 10. — с. 3—32.

201. Совершенствовать учебный процесс || Бак. рабочий. — 1964. — 22 авг.; Вышка. — 1964. — 22 августа.

202. Повышение эффективности уроков — основной рычаг улучшения учебно-воспитательной работы в школе || Рус. яз. в нерус. шк. — 1965. — № 7. — с. 15—36; № 8. — с. 3—26.

203. О состоянии и мерах по дальнейшему улучшению работы по осуществлению всеобщего обязательного восьмилетнего обучения в Азербайджанской ССР || Бак. рабочий. — 1965. — 28 апреля.

204. Красный день календаря: (Беседа с Министром просвещения Азербайджанской ССР М. Мехтизаде) || Молодежь Азербайджана. — 1965. — 1 сентября.

205. Высокое звание: (об учителе) || Бак. рабочий. — 1965. — 3 октября.

206. Из опыта ликвидации неграмотности среди взрослого населения в Азербайджанской ССР || Семинар по планированию и организации программ ликвидации неграмотности для стран Африки: Доклады. — Ташкент, 1965. — с 3—17.

207. Школа перед новыми задачами || Бак. рабочий. — 1966. — 21 декабря.

208. Расцвет народного образования в Азерб. ССР || Сов. педагогика. — 1967. — № 8. — с. 25—32.

209. Азербайджанская Советская Социалистическая Республика || Нар. образование. — 1967. — № 11. — с. 51—81.

210. Народное образование на подъеме || Агитатор. — 1967. — № 20. — с. 7—8.

211. Школьные заботы: (О подготовке школ к новому учебному году) || Бак. рабочий. — 1968. — 17 августа.

212. Перед первым звонком || Вышка. — 1968. — 1 сентября.

213. Всеобщее среднее образование — важнейшая цель: (Из опыта Азербайджанской ССР) || Нар. образование. — 1969. — № 2. — с. 16—19.

214. Значение русского языка в системе обучения и воспитания учащихся национальных школ || Рус. яз. в нерус. шк. — 1969. — № 11. — с. 3—22.

215. Школа в новом году: (Интервью с Министром просвещения Азербайджанской ССР М. Мехтизаде) || Бак. рабочий. — 1969. — 22 августа; Вышка. — 1969. — 22 августа.

216. Ленинская национальная политика и расцвет народного образования в союзных (национальных) республиках || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1970. — № 4. — с. 3—20.

217. Высший балл: (Просвещению Азерб. ССР — 50 лет) || Бак. рабочий. — 1970. — 23 августа.

218. В ногу со временем: (К 50 летию Советского Азербайджана) || Учит. газ. — 1970. — 29 сентября.

219. Добрый триумвират: семья, школа, общественность || Молодежь Азербайджана. — 1971. — 24 апреля.

220. Новые задачи — новые проблемы: (Интервью с Министром просвещения Азерб. ССР М. Мехтизаде) || Молодежь Азербайджана. — 1971. — 31 августа.

221. К всеобщему среднему: (Интервью с Министром просвещения Азерб. ССР М. Мехтизаде || Бак. рабочий. — 1971. — 1 сентября

222. Трудовая подготовка учащихся в школах Азербайджана || Шк. и пр-во. — 1971. — № 6. — с. 3—9.

223. О состоянии преподавания русского языка в нерусских школах республики и мерах по его дальнейшему улучшению || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1972. — № 6. — с 13—25.

224. О состоянии и мерах дальнейшего улучшения преподавания русского языка в нерусских школах Азерб. ССР || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1972. — № 8. — с. 80—86.

225. Школа: проблемы, задачи, горизонты || Бак. рабочий. — 1972. — 1 сентября.

226. Совершенствование процесса учебно-воспитательной работы в школах — задача неотложная || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1972. — № 11. — с. 3—16.

227. Учителя учителей: (К 50 летию АПН им. В. И. Ленина) || Бак. рабочий. — 1973. — 2 марта.

228. На путях совершенствования урока в школах Азербайджана || Сов. педагогика. — 1973. — № 1. с. 24—29.

229. Задачи большого всеобуча || Бак. рабочий. — 1973.— 31 августа.

230. М. Ш. Вазех || Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. XXVIII в. — первая половина XIX в. — М., 1973. — с 531—532

231. Школа и педагогическая мысль в Азербайджане || Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР XVIII в. — первая половина XIX в. — М., 1973. — с. 520—525.

232. А. О. Черняевский || Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. Вторая половина XIX в. — М., 1976. — с. 482—484.

233. К вопросу о научном управлении системой просвещения || Сов. педагогика. — 1976. — № 10. — с. 8—17.

234. Школьное образование на селе на новом подъеме || Нар. образование. — 1977. — № 3. — с. 8—12.

235. Просвещение и педагогическая мысль в Азербайджане || Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. – М., 1989. — с. 8—34. Соавторы: З. И. Қаралов, А. А. Агаев.

236. Из книги «Расцвет народного образования в Азербайджане» (Отрывки) || Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М , 1989. — с. 448—451.

237. К вопросу о научном управлении системой просвещения (в сокращении) || Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М., 1989. — с. 451—464.

Харичи дилләрдә.

238. В союзе равных к коммунизму: (О развитии общеобразовательной школы в Азербайджане). || Родной школе. — 1972. — № 12. — с. 55—60. (на укр. яз.).

239. Јашлыларын тәһсилинә чидди мүнасибәт || Ефиопија хәбәрләри.—1961 23 мај—(инкилис дилиндә).

240. Конференция министров просвещения стран Африки (Выступление Министра просвещения Азерб. ССР М. Мехтизаде) || Курьер ЮНЕСКО. — 1962. — № 6. — с. 32—33. (на рус., англ., фр., исп., нем., араб., япон. яз.).

241. О роли ЮНЕСКО в получении независимости колониальными странами и народами || ЮНЕСКО 136. Генеральная конференция, тринадцатая сессия: стенографические отчеты, 5 ноября 1964 (на англ., фр., нем. и рус, яз.). — Париж. — 1964. — с. 6—9.

III. М. МЕҺДИЗАДӘНИН ҺӘЈАТЫ ВӘ ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ ФӘАЛИЈЈӘТИ ҺАГГЫНДА

Азәрбајчан дилиндә.

242. Ағајев Ә. Халг маарифинә һәср едилмиш өмүр: (Академик М. Меһдизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнасибәти илә) || Азәрб. мүәллими.—1983.—21 јанвар.

243. Бабајев Т. Бу китаблары охујун: (Профессор М. Меһдизадәнин «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бә'зи мәсәләләри» китабы һаггында) || Азәрб. мүәллими.—1961.—7 дек.

244. Власова Л., Ибадов И. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси үзрә кечирилән елми-практик конфрансын әһәмијјәти:

[Мәгаләдә М. Меһдизадәнин «Азәрбајчан мәктәбләри дәрсин тәкмилләшдирилмәси јолларында» (Сов. педагокика, 1973, № 1) әсәринин елми мәзијјәтләриндән дә бәһс олунур.] || Азәрб. мәктәби.—1975.—№ 8.—с. 3—8.

245. Әлијев М. Ә. Мүәллим-алим: (Профессор М. Меһдизадә һаггында очерк) || Азәрб. мәктәби.—1958.—№ 2.—с. 70—77.

246. Әлијева З. Ч. Мә'налы өмүр: (Академик М. Меһдизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнасибәти илә). || Сов. Ермәнистаны.—1983.—8 јанвар.

247. Әфәндијев Т. Алим мүәллимләрә көмәк едир: (М. Меһдизадәнин «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин јенидәнгурулмасынын бә'зи мәсәләләри» вә М. Мурадхановун «Мәктәблиләрдә әхлаг тәрбијәсинин принсип вә үсуллары» китаблары һаггында). || Азәрб. мүәллими.—1962.—16 дек.

248. Әһмәдов Һ., Әлизадә Ә. Дәјәрли тәдгигат әсәри: [Мәгаләдә М. Меһдизадәнин «Үмумтәһсил» мәктәбләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси» (1982) китабынын елми мәзијјәтләриндән бәһс олунур] || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 5.——с. 55—62.

249. Измајылов Ә. Е. Алимин јубилеји: (Академик М. Меһдизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнасибәти илә). || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 5.—с. 55—62.

250. Казымов Н. Азәрбајчанда педагожи фикрин инкишафы: (Мәгаләдә академик М. Меһдизадәнин әсәрләринин тәһлилинә дә кениш јер верилир.) || Азәрб. мәктәби.—1978.—№ 3.—с. 14—21.

251. Меһдизадә Меһди Мәммәд оғлу || Азәрбајчан Совет Енсиклопедијасы, 10 чилддә, ч. 6.—Б., 1982.—с. 467.

252. Мурадханов М. Республикада педагожи әдәбијјатын нәшри һаггында: (Мәгаләдә М. Меһдизадәнин педагокика саһәсиндә республикамызда чап олунмуш китабларындан да бәһс олунур) || Азәрб. мүәллими.—1959.—21 окт.

253. Мурадханов М., Талыбов Ј. Елми-педагожи кадрларымыз: (Мәгаләдә академик М. Меһдизадәнин мәктәб педагожи фикир тарихинә даир әсәрләринин тәһлилинә дә кениш јер верилмишдир) || Азәрб. мәктәби.—1964.—№ 5.—с. 22—34.

254. Пашајев Ә. Азәрбајчанда педагожи әдәбијјатын нәшри: (Мәгаләдә М. Меһдизадәнин 1938—58-чи илләрдә чап

олунмуш әсәрләриндән дә кениш сөһбәт ачылыр) ‖ С. М. Киров ад. АДУ-нун Елми Әсәрләри, «Китабханашүнаслыг вә библиографија» серијасы.—1974.—№ 2.—с. 58—61.

254. Редаксијадан: (Академик М. Меһдизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнасибәти илә) ‖ Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 4.—с. 61.

256. Садыгов Ш., Әзимов Һ., Салаһов М. ‖ В. И. Ленин ад. АПИ 50 илдә.—Б., 1972.—с. 83—84.

257. Тағыјев Ә. Совет һакимијјәти дөврүндә Азәрбајчанда педагожи елмин инкишафына даир: (Мәгаләдә М. Меһдизадәнин елми-јарадычылыг фәалијјәтиндән дә бәһс олунур) ‖ В. И. Ленин ад. Азәрбајчан Дөвләт Гијаби Педагожи Институтунун Әсәрләри.—1958.—ч. 4.—с. 76—77.

258. Чавадлы Ч. Мүәллимләрә көзәл төһвә: (М. Меһдизадәнин «Үмумтәһсил мәктәбләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси јоллары» (1982) китабынын елми мәзијјәтләри һаггында) ‖ Азәрб. мүәллими.—1983.—30 март.

О ЖИЗНИ И НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ М. МЕХТИЗАДЕ

На русском языке

259. Ахмедов Г. Критика и библиография: Рецензия на книгу М. Мехтизаде «Пути совершенствования учебно-воспитательного процесса в общеобразовательной школе» (Баку, Маариф, 1982, на азерб. языке) ‖ Сов. педагогика. — 1985. — № 2, — с. 136—137.

260. Ахмедов Г. Юбилей ученого ‖ Сов. педагогика. — 1983. —№ 12. — с. 133—134.

261. Гашимов А. Ш. Мехти Мамед оглы Мехтизаде ‖ Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М., 1969 .— с. 447—448.

262. Мехтизаде Мехти Мамед оглы ‖ Педагогическая энциклопедия,' в 4-х томах, т. 2. — М., 1964. — с. 824.

263. Пилиповский Я. Живая мысль исследователя: Рецензия на книгу М. Мехтизаде «Школьное образование в Азерб. ССР на новом подъеме». (Баку, Маариф 1967.,, на рус. языке) ‖ Учит. газ. — 1967. — 18 апреля.

IV. ДИССЕРТАСИЈА ИШЛӘРИНӘ РӘҺБӘРЛИК

докторлуг.

264. Вәкилова Л. Азәрбајчан мәктәбләриндә рус дилинин тәдриси тарихи (1828—1970-чи илләрдә)—М., 1971.

265. Әһмәдов Һ. Азәрбајчанда XIX әсрдә мәктәб тәһсилинин инкишаф тарихи.—Б., 1972.

266. Кәримов А. Азәрбајчан мәктәбләриндә пешә вә политехник тә'лимин тарихинин очеркләри.—(XIX әсрин II јарысы вә XX әсрин I јарысы)—Б., 1973.

намизәдлик.

267. Хәләфов Ә. Т. V—VIII синиф шакирдләринин синифдәнхарич мүталиәсинә рәһбәрлик (Азәрбајчан ССР ушаг вә мәктәб китабханаларынын иш тәчрүбәси вә материаллары үзрә).—Б., 1966.

268. Һүсејнов М. А. Орта мәктәбләрдә физика курсунун тәдрисиндә Совет вәтәнпәрвәрлијинин тәрбијәси.—Б., 1975.

269. Һәсәнов И. М. IX—X синиф шакирдләриндә пролетар бејнәлмиләлчилик вә совет вәтәнпәрвәрлији тәрбијәси (Азәрбајчан мәктәбләриндә синифдәнхарич ишин тәшкили вә һуманитар фәнләрин тәдриси тәчрүбәсиндән).—М., 1972.

270. Һәсәнов К. Д. Орта мәктәбдә шакирд коллективинин тәшкили вә тәрбијәси.—Б., 1965.

М. МЕҺДИЗАДӘНИН ӘСӘРЛӘРИНИН ӘЛИФБА КӨСТӘРИЧИСИ.

Азәрбајчан дилиндә

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ
М. М. МЕХТИЗАДЕ

М. МЕҺДИЗАДӘНИН ӘСӘРЛӘРИНИН ӘЛИФБА КӨСТӘРИЧИСИ

Харичи дилләрдә

М. МЕҺДИЗАДӘ ҺАГГЫНДА ЈАЗАН МҮӘЛЛИФЛӘРИН ӘЛИФБА КӨСТӘРИЧИСИ

Азәрбајчан дилиндә

Рус дилиндә

МҮНДӘРИЧАТ